

Motivace dospívajících k užívání internetových sociálních sítí

Vojtěch Žert

Bakalářská práce
2012

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Vojtěch ŽERT**

Osobní číslo: **H09437**

Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**

Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Motivace dospívajících k užívání internetových sociálních sítí**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti psychologie, sociologie.

Příprava metodiky výzkumné části.

Realizace kvantitativního výzkumu za využití techniky dotazníkového šetření.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu. Základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

NAKONEČNÝ, Milan. Motivace lidského chování. Vyd. 1. Praha: Academia, 1996. 270 s. ISBN 8020005927.

ŘÍČAN, Pavel. Psychologie osobnosti. Obor v pohybu. 5., rozšířené vydání Praha: Grada Publishing, a.s., 2007. ISBN 978-80-247-1174-4.

ŠMAHEL, David. Psychologie a internet: děti dospělými, dospělí dětmi. Praha: Triton, 2003. 158 s. ISBN 80-7254-360-1.

VÁGNEROVÁ, Marie. Vývojová psychologie I: dětství a dospívání. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2005. 467 s. ISBN 80-246-0956-8.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Radana Krutilová Nováková, Ph.D.

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

30. listopadu 2011

Termín odevzdání bakalářské práce:

4. května 2012

Ve Zlíně dne 12. ledna 2012

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 25. 2012

.....
.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací;

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledků obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlášení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělků jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíží k výši výdělků dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se věnuje internetovým sociálním sítím, jejichž nejčastějšími uživateli jsou dospívající. Teoretická část práce se zabývá problematikou motivace lidského chování a charakteristikou vývojové etapy dospívání. Charakterizuje též internetové prostředí a sociální síť. Cílem výzkumné části práce je ozřejmit motivy dospívajících k užívání těchto sítí, a dále pak zjistit, zda existují rozdíly v motivaci dospívajících k užívání internetových sociálních sítí v závislosti na věku a na pohlaví.

Klíčová slova: motiv, potřeba, pubescence, adolescence, kyberprostor, internetová sociální síť

ABSTRACT

The bachelor thesis focuses on Internet social networks, most frequently used by adolescents. Theoretical part of the thesis looks into motivation of human behavior problematics and characteristics of adolescent period, describes Internet environment and social networks. Target of the research part is clarification of adolescents' motives to use Internet social networks related to age and gender.

Keywords: motive, need, pubescence, adolescence, cyberspace, internet social network

Děkuji paní Mgr. Radaně Kroutilové Novákové, Ph.D., za její trpělivost, vstřícnost a odbornou pomoc při tvoření této práce.

Dále bych chtěl také poděkovat všem respondentům a bývalým pedagogům, díky kterým jsem mohl tento výzkum provést.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 MOTIVACE	11
1.1 FAKTORY MOTIVACE	12
2 OBDOBÍ DOSPÍVÁNÍ	14
2.1 PUBESCENCE	14
2.1.1 Tělesná proměna	14
2.1.2 Emocionální a kognitivní proměny	15
2.1.3 Identita.....	17
2.1.4 Sociální vztahy	17
2.2 ADOLESCENCE	19
2.2.1 Tělo jako součást identity.....	19
2.2.2 Kompetence, výkon a inteligence	20
2.2.3 Identita.....	20
2.2.4 Sociální vztahy	21
3 VIRTUÁLNÍ PROSTŘEDÍ	24
3.1 KOMUNIKACE ONLINE	26
3.1.1 Disinhibice	27
3.2 VIRTUÁLNÍ IDENTITA	28
4 INTERNETOVÉ SOCIÁLNÍ SÍTĚ	29
4.1 HISTORIE INTERNETOVÝCH SOCIÁLNÍCH SÍTÍ.....	29
4.2 DRUHY INTERNETOVÝCH SOCIÁLNÍCH SÍTÍ	30
II PRAKTICKÁ ČÁST	32
5 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉ ČÁSTI PRÁCE	33
5.1 CÍL VÝZKUMU	33
5.2 VÝZKUMNÁ TECHNIKA	33
5.3 VÝZKUMNÝ VZOREK	33
5.4 METODY ZPRACOVÁNÍ DAT	34
5.5 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	34
6 VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ	35
6.1 ANALÝZA A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ ŠETŘENÍ	35
7 OVĚŘENÍ HYPOTÉZ	51
7.1 OVĚŘENÍ HYPOTÉZY H1	51
7.2 OVĚŘENÍ HYPOTÉZY H2	52
8 SHRNUTÍ PRAKTICKÉ ČÁSTI	53
ZÁVĚR	55
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	56
SEZNAM GRAFŮ	58
SEZNAM TABULEK	59
SEZNAM PŘÍLOH	60

ÚVOD

„Facebook vám pomáhá navázat kontakt s lidmi ve vašem životě a sdílet s nimi své příspěvky.“ Touto větou nás vítá nejpoužívanější internetová sociální síť v České republice. Hned vedle tohoto nápisu je žádost, abychom vyplnili jméno, příjmení, emailovou adresu a dokonce i datum narození. Žádný z těchto údajů bychom asi náhodnému kolemjdoucímu na ulici nesdělili, ale na internetových sociálních sítích je, spolu s osobními fotografiemi a dalšími údaji, zveřejňujeme dobrovolně. Proč?

Co nás vede k tomu sdílet s širokým okolím naše názory? Proč se na sociálních sítích dobrovolně a veřejně svěřujeme se svými zážitky z dovolených formou fotografií? Proč na internet ukládáme velká kvanta osobních informací a bavíme se tím, že si čteme informace o druhých? Právě tyto a mnoho dalších otázek mě vedly k tomu, abych se touto problematikou zabýval.

Dospívající patří mezi věkovou skupinu, která využívá sociální sítě v největší míře. Rozhodl jsem se tedy zaměřit svůj výzkum právě na ně. V práci hodlám zmapovat základní motivy dospívajících k užívání sociálních sítí a zjistit, zda se tyto motivy liší v závislosti na věku a na pohlaví.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 MOTIVACE

Abychom mohli porozumět jednání lidí, pochopit je a odhadnout, jak budou za různých okolností jednat, musíme se zamyslet nad tím, jaké síly jimi hýbou, co je jejich cílem, o čem sní, co je baví nebo v co doufají. Přesněji jak silně a k čemu jsou motivováni. (Říčan, 2010, s. 95)

„Termín motivace je odvozen z latinského slova movere - hýbati, pohybovati. Velmi obecně formulováno, motivace znamená souhrn hybných momentů v činnostech, prožívání, chování a osobnosti.“ (Čáp a Mareš, 2001, s. 92) Za hybné momenty můžeme považovat podněty, které stimulují jedince, aby něco dělal, nebo které mu zabraňují něco konat. Motivace aktivizuje a zároveň směřuje, tedy dodává naší činnosti, našemu prožívání a chování energii a směr (Čáp a Mareš, 2001, s. 92).

Motivace je poháněna podněty, které nějakým způsobem souvisejí s objektem, k němuž je motivace primárně zaměřena. Vztahuje se na možné uspokojení nebo deprivace potřeb jednajícího, které mohou vyplynout z každé situace. (Geist, 1992, s. 236)

Motivace je proces, který vzniká na základě určitého výchozího stavu. Tento stav se obecně označuje jako potřeba. Je založen na fyzickém či sociálním deficitu jedince a směřuje k jeho odstranění, které je prožíváno jako určitý druh uspokojení. Chování potom můžeme chápat jako instrumentální aktivitu, která spojuje vztah mezi potřebou a jejím uspokojením. Obsah tohoto uspokojení vyjadřuje motiv. (Nakonečný, 1996, s. 27)

Termín motiv se obecně vztahuje k pohnutce, tedy důvodu lidské aktivity. Je popisován jako „jakýkoli vnitřní činitel, který člověka nebo jiný organismus vede k aktivitě“ (Říčan, 2005, s. 177). Motivem tedy můžeme rozumět faktor, který uvádí do pohybu. Může se jednat o pohyb ve fyzikálním prostoru, nebo také o pohyb psychický, tedy pohyb myšlenek, představ, rozhodnutí a přání. (Říčan, 2010, s. 96)

Zdrojem motivů jsou buď podněty vnitřní (záměrné, vědomé nebo bezděčné, podvědomé), nebo podněty vnější. Silnými motivačními stimuly jsou potřeby, emoce, hodnoty, ideje, postoje, zvyky a zájmy. Motivy se různě propojují a kombinují. Určitý čin může být složen z více motivů najednou, je vícenásobně determinován. (Říčan, 2010, s. 95)

Obecně můžeme motivy dělit na primární a sekundární. Pod pojmem primární motiv si můžeme představit časově prioritní nebo podstatný význam motivu pro chování jedince. Často je přirovnáván k potřebám. Motiv sekundární je nějakým způsobem spojen s primár-

ními motivy (např. uspokojováním primárních potřeb). Jde o motivy, které jsou ovlivňovány určitým sociokulturním prostředím a jsou získávány během života. (Geist, 1992, s. 237)

Lidskou činnost, prožívání a chování nelze vysvětlit pouze motivy. Existuje řada dalších faktorů, které na člověka působí. Například stav jedince, ve kterém jsou některé potřeby uspokojeny, zatímco jiné nikoli – ty poté mohou působit v dané situaci silně. Záleží také na tom, jak významný je pro jedince cíl, k němuž směřuje a na jeho dovednostech nezbytných k realizaci tohoto cíle. Ovlivněn může být také úspěchy či neúspěchy při realizaci jeho činnosti. (Čáp a Mareš, 2001, s. 93)

1.1 Faktory motivace

Člověk je biologická a zároveň společenská bytost. Tedy zdrojem jeho motivací jsou jak jeho biologické potřeby, tak i sociální a kulturní podmínky jeho existence jako sociální bytosti. Oba tyto zdroje jeho motivace od sebe není možné oddělit, neboť člověk je jednotně fungující bytost. (Nakonečný, 1996, s. 58)

Mezi základní fyziologické potřeby, které má člověk společně s vyššími savci, patří například potřeba kyslíku (dýchání), potřeba vody, potravy, sexuální potřeba, potřeba vyměšování a spánku. Uspokojování těchto potřeb je nezbytné pro zachování života jedince, případně rodu. Jsou ontogeneticky nejpůvodnější, jelikož se uplatňují již od počátku samostatné existence organismu. Jsou zajišťovány instinktivními mechanismy, které jsou u člověka méně určité a zřejmé. (Říčan, 2010, s. 104)

Biologické faktory motivace jsou nejčastěji spojovány s konceptem fyziologické homeostázy, kdy výše vyvinuté organismy usilují o udržení určitého vnitřního prostředí, které je předpokladem jejich optimálního fungování (Nakonečný, 1996, s. 59).

V případě, že by platil pouze princip homeostázy, by člověk vyhledával jen ustavičné uspokojení a klid. Realita je však jiná, často spíše opačná. Lidé narušují svůj klid, a dobrovolně dělají něco, co se obecně považuje za nelibé až nebezpečné. Vyhledávají vzrušení. Proto někteří autoři hovoří o určité individuálně odlišné hladině aktivace a vzrušení. (Čáp a Mareš, 2001, s. 94)

Mezi psychologické potřeby zahrnujeme například potřebu lásky, autonomie, uznání, potřebu pořádku, potřebu stranit se, konstruktivní potřebu nebo potřebu smíchu. Některé z psychologických potřeb se z části vyvíjejí z potřeb fyziologických. (Říčan, 2010, s. 105)

Člověk, jakožto společenská bytost, podléhá vlivům sociálního a kulturního prostředí. Sociální zkušenosti, které v rámci kulturního prostředí získává, vytvářejí zvláštní druh vymezení jeho duševního života (Nakonečný, 1996, s. 65). Sociálnímu prostředí můžeme z hlediska utváření lidských motivů připisovat funkci spouštěcí a funkci kultivující. Otázkou však je, zda vlivem společnosti dochází ke vzniku specifických a relativně svébytných sociálních potřeb. (Řezáč, 1998, s. 35)

2 OBDOBÍ DOSPÍVÁNÍ

Období, které se nachází mezi dětstvím a dospělostí, nazýváme dospíváním. Začíná přibližně v 11 letech a končí dosažením dospělosti ve 20 letech. Představuje stěžejní etapu formování osobnosti člověka. Dochází v něm k výraznému rozvoji některých vlastností a vzniku nových duševních útvarů. Obecně můžeme dospívání dělit na pubescenci a adolescenci, dvě na sebe navazující etapy. (Čačka, 2002, s. 13)

2.1 Pubescence

Období první fáze dospívání, pubescence, je s určitou mírou variability lokalizováno mezi 11. a 15. rok. Dospívání zasahuje do všech složek osobnosti. K interakci s biologickými faktory přispívají také faktory psychické a sociální. Formou tělesného dospívání a pohlavního dozrávání se mění zevnějšek dospívajícího. Dochází však také ke změně způsobu myšlení. Příkladem může být rozvoj abstraktního myšlení, kdy je dospívající schopen uvažovat o určitých alternativách, které zatím reálně nenastaly. Pubescent získává nové zkušenosti s navazováním partnerských vztahů. Typickou událostí tohoto období je ukončení povinné školní docházky a volba budoucího povolání, popřípadě studia. (Vágnerová, 2000, s. 209)

2.1.1 Tělesná proměna

Pubescenci můžeme rozdělit podle stupně tělesných proměn na dvě fáze. Období, kdy se dítě stává dospívajícím, se nazývá prepuberta. Je lokalizována přibližně mezi 11 a 13-14 lety. Druhou fází je puberta. U dívek začíná prvními menses, u chlapců první noční polucí. Je ukončena plným dosažením reprodukční schopnosti. Trvá přibližně od 13 do 15 let se značnými individuálními rozdíly u obou pohlaví. (Čáp a Mareš, 2001, s. 232)

Jedním z hlavních faktorů, které ovlivňují rozvoj osobnosti dospívajících, je i to, jak jsou tyto biologické a fyzické změny vnímány okolím. Hlavní roli má v tomto případě předpokládané hodnocení od osob, které dospívající považuje za důležité (Macek, 2003, s. 44). Tělesná změna může mít pro dospívajícího subjektivně různý význam. Pubescent může být za jistých okolností na projevené znaky dospívání pyšný a zároveň se za ně může i stydět. Jelikož je tělesné schéma sociálním reprezentantem vlastní osobnosti, jsou pubertální změny doprovázeny i změnou chování lidí, s kterými přichází pubescent do kontaktu. (Vágnerová, 2000, s. 211)

Nejde jen o to, jaké pubertální změny nastávají. Na osobnost pubescenta má také velký vliv čas, kdy se tyto změny odehrávají – a to především ve srovnání s vrstevníky. Obvykle je časnější dospívání ve srovnání s vrstevníky výhodou spíše pro chlapce než pro dívky. (Macek, 2003, s. 45)

Pro chlapce je ze sociálního hlediska důležitý především růst a posléze rozvoj svalů. Sekundární pohlavní znaky nejsou na první pohled tak zřejmé. Ve společnosti vrstevníků představuje šanci na lepší sociální status také výška, jelikož je prestiž v tomto věku dána především vzhledem a fyzickou silou. U děvčat je příliš vysoká postava obecně na obtíž a neodpovídá ideálům krásy. Ale sekundární pohlavní znaky jsou u dívek nápadnější a bývají dospělými chápány jako signál významnější změny. Rodiči i učitelé bývají sekundární pohlavní znaky hodnoceny negativně, především ze strachu z předčasné sexuální aktivity, kterou očekávají od takto vyspělých děvčat. (Vágnerová, 2000, s. 212)

Viditelná proměna těla má za následek zvýšený zájem dospívajících o vlastní tělo a také o celkovou úpravu a oblečení. Mnoho pubescentů, zejména dívky se starají o svůj zevnějšek více než o cokoli jiného. Pochybnosti o svém vzhledu má v tomto období takřka každý. Velký vliv má vrstevnický standard atraktivity, který zahrnuje i úpravu a oblečení. Atraktivní jedinci získávají mezi dospívajícími lepší sociální status a bývají snáze akceptováni vrstevnickou skupinou. Menší tělesná přitažlivost vede pubescenta ke kompenzaci a k hledání jiného způsobu seberealizace. Stane se tak podnětem k dalšímu osobnostnímu rozvoji. (Vágnerová, 2000, s. 213)

2.1.2 Emocionální a kognitivní proměny

Proměna hormonálních funkcí má mimo změny tělesné stavby také za následek kolísavost emočního ladění. Emoční reakce pubescenta jsou ve srovnání s minulým obdobím nápadnější a méně přiměřené ve vztahu k vyvolávajícím podnětům. Změny v emočním prožívání se projevují větší impulzivitou a špatným sebeovládáním. Charakteristickými prvky je nízká frustrační tolerance, přecitlivělost a proměnlivost nálad. Důsledkem může být větší míra vzniku konfliktů v mezilidských vztazích. Pubescent se tak stává pro společnost méně přijatelným. (Vágnerová, 2000, s. 214)

Na emoční prožívání má kromě proměn hormonálních funkcí vliv také větší míra sebereflexe a egocentričnosti a vysoká potřeba sebehodnocení. Ta se projevuje nadšením pro určité osoby a ideály, které pro sebehodnocení vytvářejí vztažný rámec. Nejvíce problémů mají především ti dospívající, kteří vykazovali emoční labilitu již v dětství. Důleži-

tým prvkem je v tomto případě i pohlaví adolescentů. Větší míra lability přenášená z dětství se objevuje především u chlapců. Dívky poprvé narážejí na psychické obtíže až v časně adolescenci v souvislosti s pubertálními změnami. (Macek, 2003, s. 47)

Dospívající je více uzavřený, nechce projevovat svoje city navenek. Považuje svoje pocity za intimní součást vlastní osobnosti a nemá potřebu je sdílet s okolím. Často své pocity nedává najevo, a díky tomu si uvědomuje, že mezi tím, co lidé prožívají a jak se projevují, může být značný rozdíl. Pubescent věnuje svým prožitkům a pocitům větší pozornost, ale příliš jim nerozumí a neumí je dobře slovně vyjádřit. (Vágnerová, 2000, s. 215)

V závislosti na citové rozkolísanosti se projevují vegetativní poruchy – zvýšená únavnost, horší soustředěnost, zhoršený spánek, nebo chuť k jídlu. Mnoho dospívajících těmto projevům nerozumí a hledají proto druhé, stejně „postižené“ jedince, s kterými by své prožitky mohli sdílet. (J. Langmeier, M. Langmeier a Krejčířová, 1998, s. 91)

Díky celkové nejistotě se u pubescentů objevují různé obranné reakce. Jednou z možných obran pubescenta v případě, kdy je vystaven větší zátěži, je regrese na nižší vývojové stádium. Délka trvání regrese je ovlivněna osobnostní zralostí jedince. Další a velmi častou obrannou reakcí je únik do fantazie. Dospívajícím umožňuje odpoutat se od reality, prožít si role, které ve skutečnosti prožít nejde, nebo na symbolické úrovni zvládnout různé situace. Fantazijní produkce může být přínosná pro rozvoj sebeuvědomění člověka. (Vágnerová, 2000, s. 215-216)

Pro nástup puberty je charakteristická také změna uvažování. J. Piaget (cit. podle J. Langmeier, M. Langmeier a Krejčířová, 1998, s. 89) nazývá tuto fázi stadiem formálních logických operací. Dospívající je tedy schopen abstraktního myšlení. V případě, kdy musí řešit různé problémy, hledá možné alternativy a vytváří hypotézy, které si následně v myšlenkách nebo ve skutečnosti ověřuje. Spekulativní myšlení, kterým pubescent oplývá, má za následek i větší kritičnost k autoritám a jejich tvrzením. Zároveň dává dospívajícím možnost pochopit princip morálky. (J. Langmeier, M. Langmeier a Krejčířová, 1998, s. 89)

Formální logické operace lze dobře použít k představám o předpokládaných variantách, které mají malou pravděpodobnost, že by se mohly někdy stát skutečností. Tento způsob uvažování je užíván především ve formě denního snění a je pro dospívající dítě přínosný. Pubescenti si tuto kompetenci procvičují experimentováním se svými úvahami. Abs-

traktní myšlení není spojeno s konkrétní realitou. Tím pádem není ovlivněno současností ani prožitou minulostí. Dospívající ve velké míře uvažuje o své budoucnosti. Hypotetické uvažování mu dává možnost předvídat či plánovat události, které by mohly na základě vlastních zkušeností nastat. Dokážou si tak plánovat různé cíle a uvažovat například o budoucím povolání. (Vágnerová, 2000, s. 217)

2.1.3 Identita

Za základní vývojový úkol v dospívání je označováno hledání vlastní identity (Erikson, 1968, cit. podle Macek, 2003, s. 62). Vytváření nového pojetí vlastní identity je proces, při kterém se dospívající snaží vyrovnat se s nejasnými požadavky společnosti tak, aby mohl realizovat svoji představu o tom, jaký by chtěl být. (Macek, 2003, s. 63)

Komplexní proměna upoutává pozornost dospívajícího. Proto je tohle vývojové období typické zaměřeností na sebepoznání. Aby si pubescent vytvořil funkční identitu, musí nejdříve poznat svoje vlastnosti a kompetence. Charakteristickým způsobem sebepoznání dospívajících je introspekce. Tedy zaměření na vlastní pocity, prožitky a myšlenky. Takto získané zkušenosti si jedinec potřebuje uspořádat a najít v nich řád. K tomu nejčastěji slouží sdílení pocitů s vrstevníky. (Vágnerová, 2000, s. 224)

Většina osobnostních charakteristik vychází ze srovnání s jinými lidmi. Pubescent si vybírá, v čem se s okolím ztotožní, popřípadě v čem se bude odlišovat. Prostředkem sebepoznání je v tomto věku také hodnocení různých lidí, které mu zároveň dává zpětnou vazbu o jeho vlastnostech a kompetencích. K rozvoji identity napomáhá také přechodné stádium tzv. skupinové identity. Dospívající jedinec si není jist svou individuální identitou, a proto se ztotožňuje s nějakou skupinou, která ho definuje a povzbuzuje tak jeho sebevědomí. S přibývajícím intenzitou identifikace se skupinou se zvyšuje míra konformity k jejím hodnotám a normám. Oddanost k vrstevnické skupině napomáhá procesu osamostatňování. (Vágnerová, 2000, s. 224)

2.1.4 Sociální vztahy

Na sociální život pubescenta mají velký vliv již zmiňované tělesné změny a potřeba odpoutat se od závislosti na rodině. Pubescent odmítá demonstrovanou nadřazenost autorit, jako jsou učitelé a rodiče. Jelikož je již schopen o názorech autorit přemýšlet, bezhlavě je neakceptuje, jako je tomu v nižším věku, ale diskutuje o nich a přemýšlí o různých alternativách, které se většinou od názoru autority liší. Logickým argumentováním a polemizová-

ním s názory dospělých se pubescent snaží autoritám vyrovnat. Diskutováním s odpovídajícím partnerem si zdokonaluje vlastní schopnosti a prokazuje svoje kvality. (Vágnerová, 2000, s. 229)

Odpoutání se od závislosti na rodině je jedním z hlavních vývojových úkolů v období dospívání. Tento úkol není snadný, a proto někteří jedinci zůstávají závislí na svých rodičích ještě v dospělosti. Pubescent hledá možnosti, jak se z rodinných pout uvolnit. Více si všímá chyb svých rodičů, je k nim kritický. (J. Langmeier, M. Langmeier a Krejčířová, 1998, s. 91)

Dospívající v tomto období často zavrhuje rodičovskou autoritu a schválně nepřijímá její názory, postoje a zákazy. Pokud ovšem rodiče podporují dospívajícího jedince po emoční stránce, respektují jeho osobnost a jejich přístup k němu je odpovídající jeho věku, usnadňují mu proces osamostatňování. (Čáp a Mareš, 2001, s. 234)

Čím více se pubescent odpoutává od rodinných pout, tím více jsou pro něj důležité vztahy s vrstevníky. Zpočátku se jedná především o vztahy se skupinou vrstevníků stejného pohlaví. Později se tyto skupiny zvětšují a přibývá v nich členů opačného pohlaví. Zde se nejčastěji vytvářejí nová přátelství a první lásky. (J. Langmeier, M. Langmeier a Krejčířová, 1998, s. 92)

To, jakou pozici jedinec ve skupině přátel získá, ovlivňuje jeho prestiž. Názory vrstevníků silně převažují svojí hodnotou názory rodičů. Pubescent také často využívá vrstevníky jako zdroj sociálního učení. Srovnává své chování, zkušenosti a postavení ve společnosti s ostatními lidmi v jeho věku. Často napodobuje chování ostatních, především jedinců, kteří jsou ve skupině oblíbení, nebo mají vůdčí postavení. (Vágnerová, 2000, s. 225)

Průběh socializace s vrstevníky postupně směřuje k větší míře individualizace. Jakmile skupinová identita splní svou vývojovou roli, dochází k dalšímu osamostatňování. Toto období je typické navazováním hlubších a bližších přátelských vztahů (Vágnerová, 2000, s. 248). Přátelství mezi děvčaty je v průběhu dospívání častější a významnější než přátelství mezi chlapci. U dívek je základem přátelského vztahu především otevřená komunikace, upřímnost a důvěra. Chlapci dávají přednost více kolektivnímu přátelství, které je většinou založené na společných aktivitách a zájmech. (Macek, 2003, s. 59)

Kromě přátelství se v tomto období objevují také první lásky. Většinou se jedná o platonický vztah typický vysokou potřebou kontaktu s milovanou osobou a rozpačitým experimentováním, pettingem (Vágnerová, 2000, s. 250).

2.2 Adolescence

Za vrchol mládí se označuje adolescence, tedy období mezi patnácti a dvaceti lety. V tomto období je tělesná schránka člověka nejkrásnější. Po duševní stránce je adolescent nejbystřejší. Snaží se brát život plně do svých rukou. (Říčan, 2006, s. 205)

Období dospívání zároveň přináší mnoho úskalí a problémů, se kterými se mladistvý jedinec musí vypořádat. Musí se především vyznat sám v sobě, uvědomit si, kam patří a co v životě dokáže. Soustředí se také na přípravu k vykonávání pracovního poměru. Partnerské vztahy utvářené v tomto období již mají větší hodnotu. Vyrovnání se se všemi vyjmenovanými úkoly je provázáno osobními krizemi. Teprve na konci období je adolescent vyrovnaný a pln síly a rozumu do další vývojové etapy. (Říčan, 2006, s. 205)

2.2.1 Tělo jako součást identity

Tělesný vývoj v období adolescence už není zdaleka tak bouřlivý, jako je tomu v pubescenci. Přesto adolescent dbá na svůj zevnějšek v hojné míře. Porovnává své tělo s vrstevníky a s aktuálně přijímaným standardem atraktivity. Na identitu a sebevědomí dospívajícího má velký vliv, pokud jeho tělové schéma odpovídá ideálu krásy. Pomáhá mu také při sociálním začleňování a navazování kontaktů především s opačným pohlavím. (Vágnerová, 2000, s. 255)

Individualizace v oblékání a celkové úpravě je v tomto období omezena především společenskými normami krásy. Adolescenti se snaží takovému ideálu co nejvíce přiblížit a jakákoliv odchylka má vliv na jejich společenský život. Především dívky mají potřebu být krásné, což v mnoha případech dnes znamená hubené, nalíčené a v kvalitním oblečení. Tuto uniformitu mají za následek především média, která udávají trendy, jimiž se mládež řídí. (Vágnerová, 2000, s. 256)

Ve vztahu adolescenta k autoritám je výrazným faktorem výška. Dospívající je v tomto období stejně velký jako dospělí, což alespoň po fyzické stránce symbolizuje jejich rovnost. (Vágnerová, 2000, s. 258)

Pro chlapce má velký význam také fyzická síla, která mu zajišťuje pocit soběstačnosti a nezávislosti. Ví, že se o sebe dokáže postarat. Ve vztahu k dospělým tuto kompetenci využívá spíše jako zálohu, protože mu společenské normy nedovolují se projevit. V určitých vrstevnických skupinách má fyzická zdatnost u chlapců podobnou prestiž jako krása u dívek. (Čáp a Mareš, 2001, s. 237)

Dospívající, okouzleni svoji atraktivitou, mnohdy zapomínají, že spolehlivější je budovat svoje jistoty na vzdělání, schopnostech a komunikačních dovednostech. (Čáp a Mareš, 2001, s. 237)

2.2.2 Kompetence, výkon a inteligence

Adolescent se již nemůže naučit žádné zásadně nové myšlenkové operace, protože neexistují. Jeho myšlení je rychlejší, kvalitnější a zkušenější než je tomu v období pubescence. Přibližuje se tak vrcholu inteligence. Dospělým je v diskusích rovnocenným partnerem. Mnohdy jsou jeho úsudky dokonce rychlejší, bystřejší, přímočařejší, ale také ukvapenější. (Říčan, 2006, s. 209)

Pokud najde dospívající v tomto období činnost, která ho baví a má pro něj větší subjektivní význam než škola, dokáže se pro ni plně nadchnout. Často se jedná o oblast sportu, umění nebo techniky. Postupně si tak adolescent dotváří vztah k výkonu. Na základě osobních vlastností a zkušeností volí různé strategie chování. Zamýšlí se nad významem úspěchu, k čemu slouží a jak je ho možno v dané společnosti dosáhnout. V případě, že by pro dospívajícího nepředstavoval tento úspěch žádnou hodnotu nebo by bylo příliš obtížné jej dosáhnout, může jej odmítnout a spokojit se s jistotou průměru. (Vágnerová, 2000, s. 260)

2.2.3 Identita

Formování identity pokračuje i v adolescenci, kdy se dospívající nacházejí v přechodné fázi mezi dětstvím a dospělostí. Roli dítěte již odmítají a snaží se od ní oprostit, ale ve vztahu k dospělosti mají rozporný vztah. Na jednu stranu jsou lákadlem určitá privilegia dospělých. Na druhou stranu adolescenti v mnoha případech odmítají odpovědnost a jednotvárnost práce a způsobu života dospělých. Považují ho za náročný a málo přitažlivý (Čáp a Mareš, 2001, s. 236). E. Erikson (1968, cit. podle Čáp a Mareš, 2001, s. 236) to označuje jako psychosociální moratorium.

Dospívající se tedy snaží zpomalit vývoj a užít si volnosti, kterou jim období mládí poskytuje. Častým prostředkem je odcestování do zahraničí, experimentování nebo prodloužení studia. Obecně je toto období považováno za přínosné, jelikož příprava na dospělost, vzhledem k současným společenským podmínkám, vyžaduje více času. (Čáp a Mareš, 2001, s. 236)

Rozvoj identity v období adolescence můžeme rozdělit do dvou fází. První je fáze postupné stabilizace. Na základě určité míry samostatnosti, kterou si dospívající osvojil, dochází k postupnému vyrovnávání vztahu s rodiči. Demonstrativní projevy už nejsou tak časté z důvodu rozvoje zralejších způsobů chování. Soužití s rodinou se tak stává klidnějším a méně konfliktním. (Vágnerová, 2000, s. 263)

Druhou fází je psychické osamostatnění. Jedná se o plné odpoutání se ze závislosti na rodině. Adolescent se stává zcela samostatným. Prostřednictvím experimentace si hledá a vytváří takovou identitu, která potvrzuje jeho individualitu osobnosti. Výsledné sebepojetí dává jeho existenci určitý řád a smysl. (Vágnerová, 2000, s. 263)

Významnou složkou identity adolescenta jsou mužské a ženské role. Pro dívky je tento proces mnohdy obtížnější. Musí se vypořádat s přijetím ženské úlohy. Kromě tradiční role matky přibývá v dnešní společnosti úloha být emancipovaná, rovnocenná muži. Pro chlapce je přijetí mužské role snadnější. Nemusí se zaměřovat na akceptaci mužství, ale spíše na to, jak dobrým mužem jsou. (Říčan, 2006, s. 236)

Pro sebeuvědomění dospívajícího jedince jsou významné také partnerské vztahy. Obvykle se jedná o heterosexuální vztah, většinou již na intimní úrovni. K tomu je potřeba, aby se adolescent dokázal přizpůsobit svému protějšku a dokázal obětovat část své nové identity. Trvalejší vztahy v tomto období nejsou zcela běžné. Zejména chlapci mají často problém vzdát se něčeho ve prospěch intimního partnerství. (Vágnerová, 2000, s. 268)

2.2.4 Sociální vztahy

V adolescenci dochází již k plnému odpoutání se od závislosti na rodině. Dospívající tak získává svoje názory, svoji kulturu a způsob života. Vztahy v rodině se ve většině případů zklidňují a dokonce se stávají důvěrnějšími. (Čáp a Mareš, 2001, s. 237)

Rodiče představují pro dospívajícího v tomto období určitý vzor dospělosti. Jsou obrazem toho, co by ho mělo čekat v budoucnu. Adolescent kriticky přemýšlí o chování rodičů, jejich názorech a postojích. Přirovnává k nim své ideály, které si vytvořil, a hledá

variantu, která by pro něho byla přijatelná (Vágnerová, 2000, s. 281). I přes kritický přístup k rodičům se ovšem můžeme v mnoha případech setkat s tím, že si adolescent volí stejné povolání a způsob života (Čáp a Mareš, 2001, s. 237).

Adolescenti mají také potřebu hledat mezi dospělými vzor, který by jim imponoval a představoval přirozenou autoritu. Potřebují ho ke korekci svého chování a názorů. (Vágnerová, 2000, s. 283)

Důležitost vztahů s vrstevníky z předchozího vývojového období přetrvává. S přáteli adolescent tráví většinu času. Sdílí s nimi záliby, baví se. Pomocí pozorování vrstevníků a jejich chování se jedinec učí strategie chování a rozlišuje, jakou mají v různých situacích účinnost. Porovnává své chování s ostatními, což vede k lepšímu sebepoznání. (Vágnerová, 2000, s. 285)

. Typickým pro sociální život dospívajícího jedince je v tomto období stabilní kamarád. Takový vztah je postaven především na společných zájmech a problémech, které společnými silami řeší. Adolescenti hledají své přátele převážně mezi spolužáky. Je to především z důvodu více společných aktivit. Dospívající je sice schopen vcítit se do zcela odlišného jedince, avšak není ještě dostatečně zralý na to, aby akceptoval jeho postoje. (Vágnerová, 2000, s. 287)

V oblasti sexuálních vztahů dochází v období adolescence k velkému rozmachu. První náznaky sexuálních aktivit, které se objevují v pubescenci, se dále rozvíjejí. V adolescenci již dochází k prvnímu pohlavnímu styku. Dospívající v tomto věku často experimentují prostřednictvím častého střídání partnerů. Mnoho vztahů v tomto období končí tím, že se jeden z partnerů nechce vázat a chce získávat více zkušeností v této oblasti. (Říčan, 2006, s. 219)

Oblíbenou aktivitou adolescentů při navazování partnerských vztahů je flirt. Jedná se o hru, ve které jsou si oba partneři vědomi toho, že se nehodlají, alespoň prozatím, sexuálně sblížit. Úspěch v navazování partnerských vztahů znamená určitou prestiž. Mnohdy velký zájem o jedince zvyšuje jeho atraktivitu. (Říčan, 2006, s. 219)

V rámci erotických vztahů se často poprvé projeví menšinová sexuální preference a orientace. I když většina vztahů je v tomto období heterosexuálních, dospívající často experimentují v oblasti erotiky i s osobami stejného pohlaví. Uvádí se, že homosexuální zkušenost se častěji objevuje u mladistvých chlapců. Uvědomění si vlastní orientace a vnitřní

akceptace homosexuality je často prvním krokem obtížného procesu sebeodkrytí, tzv. coming-out. (Macek, 2003, s. 62)

3 VIRTUÁLNÍ PROSTŘEDÍ

Prostředí, do něhož se můžeme dostat prostřednictvím počítačových sítí a internetu, se nazývá virtuální prostředí neboli kyberprostor. Jeho jednotná definice prozatím neexistuje. Obvykle se však označuje jako opak skutečného prostoru. (Divínová, 2005, s. 23)

Zprvu internet sloužil především ke shromažďování a vyhledávání informací. V dnešní době je však v hojné míře užíván také ke komunikaci. Současné technologie umožňují prostřednictvím internetu komunikovat formou textu, telefonování nebo videohovoru. (Macek a Lacinová, 2006, s. 164)

To, jak se ve virtuálním prostředí cítíme, je ovlivněno především technickou vybaveností počítačů. Čím jsou hardwarové a softwarové komponenty počítačů vyspělejší, tím více nám usnadňují fungování v kyberprostoru. Je pro nás například pohodlnější a příjemnější, když při komunikaci víme, že odeslaná zpráva příjemci dojde bez problému a v co nejkratším čase. (Suler, 2005)

Lidské chování v kyberprostoru je ovlivněno dvěma faktory, které jsou spolu ve vzájemné interakci. Prvním jsou charakteristiky jednotlivých lidí, jako například věk, zkušenosti s užíváním internetu nebo také sociálně-ekonomický status, zaměstnání a mnoho dalších. Druhým faktorem jsou jednotlivé aspekty virtuálního prostředí, které Suler vymezil následovně:

- Omezená vnímavost

Při komunikaci formou psaného textu, která je ve virtuálním prostředí nejběžnější, lidé nemohou vidět spontánní reakce osoby, s kterou komunikují. Nemohou porovnávat, zda to, co druhá osoba říká, koresponduje s jeho řečí těla. Nepoznají změny v hlase. Dokonce ani při vyspělejší komunikaci prostřednictvím audio- a video-hovorů si nemůžeme potřást rukou, obejmout se nebo se políbit. Pro někoho může být takto omezená vnímavost v prostředí kyberprostoru ve srovnání s interpersonální komunikací nevýhodná, pro jiného může být naopak žádoucí. (Suler, 2005)

- „Texting“

Jak již bylo zmíněno, psaná forma komunikace je v online prostředí nejvíce používaná. Psaní se tak stává jedinečným způsobem, jak prezentovat vlastní identitu, a dává mnoho prostoru k tomu ji zaměnit nebo upravit. (Suler, 2005)

- Možnost změnit identitu

Na to, jak se na internetu projevujeme, má velký vliv anonymita. Dělí se na dva druhy. Objektivní anonymita popisuje, jaká je reálná možnost odhalení identity internetových uživatelů. Subjektivní anonymitu určuje především osobní pocit skryté identity. (Šmahel, 2003, s. 19)

Absence osobního kontaktu a omezení některých smyslů dává uživatelům internetu možnost manipulovat se svojí identitou. Uživatelé online prostředí využívající především textovou komunikaci mají možnost měnit své jméno nebo vystupovat jako osoba opačného pohlaví. (Suler, 2005)

- Změněné vnímání

Jedním z hlavních faktorů ovlivňujících časté návštěvy virtuálního prostředí jsou změněné stavy vnímání, mnohdy až snového charakteru. Stává se tak především v průběhu komunikace formou instantních zpráv nebo prostřednictvím virtuálních her. Uživatel se v průběhu těchto činností odpoutává od reality a stává se členem kyberprostoru. (Suler, 2005)

- Rovný statut

Internetoví uživatelé mají možnost projevit se nezávisle na svém původu, rase, příjmu, vzdělání, vzhledu nebo pohlaví. V kyberprostoru funguje tzv. „internetová demokracie“. Vliv na komunikaci s ostatními uživateli mohou mít naše technické dovednosti, s nimiž dokážeme manipulovat s počítačem, popřípadě naše komunikační schopnosti včetně psaní na klávesnici. (Suler, 2005)

- Překročení prostoru

Prostřednictvím internetu jsme schopni komunikovat takřka odkudkoliv a s kýmkoliv po celém světě. Nejsme omezeni geografickou polohou. Toho mohou využívat především uživatelé se specifickými zájmy. (Suler, 2005)

- Časová flexibilita

Dnešní síťové pokrytí a vyspělá technika umožňují uživatelům internetu komunikovat prostřednictvím textových zpráv velice rychle. Přesto máme mnohdy ve virtuálním světě možnost odpovídat pomaleji, než je tomu v reálné komunikaci. Na základě časové flexibility můžeme rozlišit virtuální komunikaci na synchronní a asynchronní. (Suler, 2005)

Synchronní komunikací rozumíme především internetové chatování, kdy spolu uživatelé konverzují ve stejném čase. Asynchronní komunikací je například e-mail, kdy není vyžadována současná přítomnost komunikujících u počítače. (Šmahel, 2003, s. 102)

- Sociální mnohočetnost

Ve virtuálním prostředí existuje mnoho možností, jak a s kým navázat kontakt. Vědomě i nevědomě se obklopujeme lidmi, kteří nám jsou názorově blízcí. Zároveň můžeme lehce ignorovat jedince, kteří nám jsou nesympatičtí. Oproti reálné komunikaci můžeme na internetu komunikovat s několika lidmi najednou. (Suler, 2005)

- Ukládání záznamu

Zatímco v reálném životě zaznamenáváme naši komunikaci jen zřídka, ve virtuálním prostředí je většina našich konverzací zaznamenávána ve formě dokumentů. Můžeme se tak kdykoliv vrátit k tomu, jak a o čem jsme se v minulosti vyjádřili. Tento faktor může mít za následek sklíčenost uživatelů internetu a prohlubuje obavy z toho, že cokoli zde uživatel napíše, může být použito proti němu. (Suler, 2005)

- Přerušování média

Virtuální prostředí je postaveno především na technice. Pokud technika selže, má to za následek omezení činnosti uživatele v tomto prostředí. Odeslané maily se nedoručí adresátovi nebo se vymažou uložená data. To může způsobit frustraci lidí, kteří tuto techniku využívají v čím dál větší míře. (Suler, 2005)

3.1 Komunikace online

Stejně, jako se liší prostředí, které využíváme ke komunikaci, liší se také forma samotné komunikace. Jak bylo uvedeno výše, můžeme internetovou komunikaci dělit na synchronní a asynchronní. (Divínová, 2005, s. 43)

Dále můžeme online komunikaci dělit podle toho, jakou formou jsou informace předávány, na komunikaci textovou, obrazovou, zvukovou a multimédia. V posledním případě se jedná o kombinaci všech předešlých forem – videokonferenci. (Šmahel, 2003, s. 101)

Dospívajícím dává internet společné komunikační téma. Mohou se zde scházet v komunitě, kterou si zvolí a která vyhovuje jejich potřebám. Díky jisté míře anonymity

lidé na internetu diskutují častěji bez zábran a bez ostychu. Ve srovnání s reálnou komunikací nacházejí častěji společné téma konverzace. Tento jev je zapříčiněn převážně tím, že to, co v prostředí internetu můžeme považovat za zábavné, se v reálné komunikaci stává povrchním a nudným. Pro dospívající tedy není v kyberprostoru tedy není důležitá hloubka a smysluplnost jejich konverzace, ale za podstatnou považují rychlost a mnohočetnost. (Šmahel, 2003, s. 121)

3.1.1 Disinhibice

Prostřednictvím internetu často lidé řeknou a udělají mnoho věcí, které by v reálném světě neřekli ani neudělali (Suler, 2004). Při komunikaci v kyberprostoru dochází k odložení zábran, k překonání ostychu, což může vést až k porušování různých tabu a zákazů. Tento jev se označuje jako komunikační disinhibice (Vybíral, 2002).

Za příznivou disinhibici je obecně považováno vyřčení tajných přání, různých tajemství, obav, nebo vnitřních emocí. Často tato forma disinhibice pomáhá uživateli řešit jeho psychické problémy. Proti tomu stojí toxická disinhibice, která uživateli žádné pozitivní efekty nepřináší. Představuje výhrůžky, vztek, neslušnou mluvu nebo také temnou stránku internetu, kterou je pornografie a násilí. (Suler, 2004)

Při elektronické komunikaci se na disinhibici podílí šest hlavních faktorů: anonymita, neviditelnost, asynchronicita komunikace, solipsistická projekce, neutralizace statusu a disociativní imaginace (Suler, 2004).

Anonymita	druhý neví, kdo jsem, mohu tedy skrýt svou identitu
Neviditelnost	absence nonverbální komunikace, druhý nevidí, jak vypadám, jak se tvářím
Asynchronicita komunikace	větší časová prodleva mezi odpověďmi, mohu si promyslet své reakce
Solipsistická projekce	tvorba fantazijního světa, představy o tom, jak druhý vypadá, jak zní jeho hlas
Neutralizace statusu	pro online komunikující se reálný svět, problémy a postavení v něm stává vedlejším
Disociativní imaginace	kyberprostor může být kdykoliv uzavřen a opuštěn, jedná se o hru s identitou

3.2 Virtuální identita

Stejně jako v reálném světě, i ve virtuálním prostředí si vytváříme svoji identitu. V kyberprostoru se však nejedná o identitu v psychologickém slova smyslu, je to spíše souhrn určitým způsobem uspořádaných digitálních dat. Jedná se o určitou reprezentaci základních informací o naší přezdívce či jméně, historii našeho uživatelského účtu a statusu, jakého jsme ve virtuální společnosti dosáhli. To jak se v kyberprostoru projevujeme, je z velké části projekcí našich fantazijních představ, přání a komplexů. Virtuální identita tedy nemůže prožívat a ani nic neprožívá, protože je pouhou projekcí. (Šmahel, 2003, s. 39)

Online identitu můžeme dále dělit na reálnou, imaginární a skrytou. V určitém virtuálním prostředí je od nás vyžadováno, aby námi uváděné informace byly pravdivé a aby virtuální identita odpovídala co nejvíce identitě reálné. Jedná se například o pracovní e-mail. Valná většina internetového prostředí však dává prostor imaginaci, fantazii a skrývání naší identity. V první řadě to jsou textové komunikační servery, ve kterých většinou vystupujeme pouze pod přezdívkou a veškeré údaje o naší osobě můžeme upravit podle své fantazie a představ. (Suler, 2000)

Mnoho lidí se v reálném životě prochází s maskami. Jsou ovlivněni prostředím, ve kterém žijí, a nemohou tak naplno projevit své vnitřní myšlenky a touhy. Denní sny a fantazie často odkrývají aspekty toho, čím si přejeme se stát. Prostředí internetu nám umožňuje oprostít se od reálného života a tyto fantazie zrealizovat, stát se jimi. Je tedy otázkou, zda to, jak vystupujeme na internetu, není pravdivějším a reálnějším odrazem naší identity, než je tomu ve skutečném životě. (Divínová, 2005, s. 41)

4 INTERNETOVÉ SOCIÁLNÍ SÍTĚ

Z pohledu sociologie můžeme sociální síť definovat jako propojenou skupinu lidí se společnými zájmy nebo rodinnými vazbami, kteří se navzájem ovlivňují. V oblasti internetu můžeme o sociální síti mluvit v případě každého systému, který umožňuje vytvářet seznam vzájemně propojených kontaktů, přátel. (Pavlíček, 2010, s. 125)

Každý uživatel v systému internetových sociálních sítí má své vlastnosti, které jsou veřejně dostupné pro ostatní uživatele. Lidé se prostřednictvím tohoto systému mohou vzájemně vyhledávat. K tomu mohou využít seznam uživatelů, se kterými již navázali kontakt jejich přátelé. Další možností, jak využívat sociální sítě, je publikování fotografií a videí, různých informací, nebo například psaní veřejného deníku (Bednář, 2005).

Sociální sítě nabízejí uživatelům tři základní možnosti:

- 1) Vytvořit v rámci této sítě veřejný či poloveřejný profil uživatele.
- 2) Vybudovat v rámci této sítě seznam uživatelů, se kterými je daný jedinec propojen.
- 3) Procházet seznam uživatelů, s nimiž je jedinec spojen a zároveň procházet tyto seznamy i u jiných uživatelů. (Boyd a Ellison, 2007 cit. Podle Pavlíček, 2010, str. 130)

Užitečnost internetové sociální sítě roste s počtem jejích uživatelů. Čím více lidí síť užívá, tím větší má hodnotu a tím více nových uživatelů přitahuje. (Bednář, 2005)

4.1 Historie internetových sociálních sítí

První internetová sociální síť vznikla v roce 1995. Vybuďoval ji letecký inženýr Randy Conrad, který se chtěl prostřednictvím počítačové sítě spojit se svými spolužáky. Nesla název classmates.com a umožňovala uživatelům spojit se se svými spolužáky. Na jejím základě vznikla také česká verze Spoluzaci.cz. (Pavlíček, 2010, s. 132)

Další významnou sociální sítí byla SixDegrees.com, která jako první splňovala všechna kritéria sociálních sítí, jak je známe dnes. Byla propagována jako nástroj pro spojení s lidmi s možností psaní zpráv. Jelikož v roce 2000, ve kterém fungovala, nebyl internet v populaci tolik rozšířen, zanikla tato sociální síť na nedostatek financí. (Platko, 2009a)

Kolem roku 2003 se sociální sítě stávají mainstreamovou záležitostí. Začínají se zaměřovat na určité skupiny lidí. Většina sloužila především k seznamování, jiné sloužily

například v podnikové sféře. Mezi nejvýznamnější internetové sociální sítě roku 2003 patří například Orkut, MySpace a Windows Live Spaces. Především MySpace se stalo velmi populárním díky celebritám a hudebním skupinám, které sem přidávaly své příspěvky. V průběhu dalších dvou let se úspěchem těchto sítí nechaly inspirovat také servery původně sloužící ke sdílení mediálního obsahu, které následně přijaly prvky sociálních sítí. Příklady těchto serverů mohou být Youtube, LastFM nebo Flickr. (Pavlíček, 2010, s. 133)

V roce 2004 vzniká dnes již nejznámější a nejpoužívanější internetová sociální síť Facebook. Původně se jednalo o sociální systém určený pro studenty Harvardské univerzity. O rok později se Facebook rozšiřuje i na ostatní vysoké školy po celém světě a mezi zaměstnance vybraných firem. V poslední fázi byl zpřístupněn i ostatním uživatelům internetu (Patko, 2009b).

Postupem času se k úspěšnosti Facebooku přidaly sociální sítě jako Twitter nebo LinkedIn. Žádná z nich mu však nedokáže konkurovat. V současnosti se o to pokouší i jedna z nejnovějších sociálních sítí Google +, zda se jí to však podaří, ukáže teprve čas. (Pavlíček, 2010, s. 134)

4.2 Druhy internetových sociálních sítí

Z výše uvedeného vyplývá, že internetových sociálních sítí existuje velké množství. Některé jsou určeny čistě pro sdílení informací a zábavu, prostřednictvím jiných můžeme hledat práci. Mohou sloužit také ke sdružení určitého etnika nebo umělců. (Handl, 2009)

Největší a nejpoužívanější sociální sítí na světě i v české republice je **Facebook**. Uživatelé si zde vytvářejí nové profily prostřednictvím registrace. Po přihlášení se uživatelům zobrazí hlavní stránka. V její horní liště se nachází oznamovací oblast. Zobrazují se zde upozornění na nově příchozí zprávy, žádosti k přijetí do seznamu přátel a upozornění na nové události spojené s daným uživatelem. (Pavlíček, 2010, s. 136-138)

Prostřednictvím vyhledávače zde můžeme nalézt své přátele, kteří již sociální síť užívají, nebo například známé osobnosti a profily oblíbených produktů nebo firem. Každý uživatel může veřejně komunikovat s ostatními prostřednictvím tzv. zdi. Další možností komunikace jsou soukromé zprávy nebo chat. Ve svém profilu může uživatel sdělovat informace o své osobě, publikovat fotografie a videa nebo sdílet oblíbené internetové odkazy. (Pavlíček, 2010, s. 139)

V prostředí Facebooku můžeme také zakládat skupiny, které se využívají především pro velmi snadné zakládání diskusí. Slouží ke sdružení lidí se stejnými zájmy. Uživatelé mohou také zakládat tzv. události. Jedná se o vytvoření jednoduché stránky, která obsahuje základní informace, jako jsou datum, čas a místo plánované události. (Pavlíček, 2010, s. 142)

K zábavě na této sociální síti slouží především hry. Jedná se většinou o externí aplikace, které jsou přidružené k Facebooku. Nejvlivnějším prvkem těchto her je možnost porovnávat výsledky, kterých v nich uživatel dosáhne, s ostatními uživateli, a dále pak možnost pozvat své přátele ke společnému hraní (Platko, 2009c).

Všechny ostatní sociální sítě mají s Facebookem mnoho společných prvků, avšak liší se zaměřením. **MySpace** je sociální síť zaměřenou především na sdílení multimediálního obsahu. Uživatelům kromě jiného umožňuje kvalitní přehrávání hudby a její nakupování prostřednictvím sdružených internetových obchodů. Kvůli ochraně dětí je tato síť přístupná pouze uživatelům starším 14 let. (Handl, 2009)

Blízkým příbuzným Facebooku je sociální síť **Twitter**. Uživatelé zde mohou vytvářet krátké vzkazy, tzv. tweety, které se zobrazují na stránce uživatele, který je jejich autorem, a současně na stránkách uživatelů, kteří se přihlásili k jejich odběru (Pavlíček, 2010, s. 145).

Mezi nejpoužívanější české sociální sítě patří **Lide.cz**, **Libimseti.cz** a **Spoluzaci.cz**. První dvě jmenované slouží především k seznámení a komunikaci. V prostředí sociální sítě Spoluzaci.cz si uživatelé vytvářejí tzv. třídy. V jednotlivých třídách poté mohou sdílet s ostatními studijní materiály a navzájem mezi sebou komunikovat. (Dočekal, 2009)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉ ČÁSTI PRÁCE

V praktické části práce uvádím výzkumné otázky a cíle, kterých chci ve výzkumu dosáhnout. Popisuji zde postup při sběru dat a výběru výzkumného vzorku. Následně uvádím kompletní výsledky dotazníkového šetření. V závěru praktické části ověřuji platnost stanovených hypotéz.

5.1 Cíl výzkumu

Cílem práce je zjistit motivy dospívajících k užívání internetových sociálních sítí, a dále pak zjistit, zda existují rozdíly v motivaci dospívajících k užívání internetových sociálních sítí v závislosti na věku a na pohlaví.

5.2 Výzkumná technika

Ve své práci jsem použil techniku dotazníkového šetření. Dotazník se skládá z vybraných, pečlivě seřazených a správně formulovaných otázek, na které dotazovaný vybírá a vypisuje správné odpovědi.

Výhodou dotazníku je, že umožňuje rychlé a nenáročné shromažďování dat. Dotazovaný může věnovat zodpovězení otázek dostatek času a úsilí. Soukromí při vyplňování dotazníku může zvýšit upřímnost odpovědí.

Jako první jsem v dotazníku uvedl kontaktní položky. Následovala filtrační položka sloužící k ujištění, že všichni respondenti splňují podmínky pro vyplnění dotazníku (používají internetové sociální sítě). Poté jsem použil uzavřené (strukturované) položky. Z převážné části je naše dotazníkové šetření složeno ze škálových položek. Otevřených otázek jsem se vyvaroval především z důvodu jejich problematického zpracování.

5.3 Výzkumný vzorek

Pro svůj kvantitativní výzkum jsem zvolil záměrný výběr vzorku. Tím jsou studenti osmiletého gymnázia v Brně ve věku od 11 do 20 let. Velikost tohoto vzorku jsem stanovil na 137 oslovených jedinců (šest tříd).

Návratnost dotazníků byla 100%. Ručním tříděním dat získaných prostřednictvím dotazníkového šetření byly zjištěny dva nedostatečně vyplněné dotazníky. V jednom případě nesplňoval respondent podmínky pro vyplnění dotazníku. V praktické části naší práce jsem tedy pracoval celkem se 134 dotazníky.

5.4 Metody zpracování dat

Při vyhodnocování dotazníkového šetření jsem zvolil ruční techniku třídění dat. Dotazníky byly přepsány do zdrojové databáze v sešitu MS Excel a dále analyzovány. Pokračoval jsem výpočtem dat a následným vyhodnocením výsledků pomocí tabulek a grafů. Zaměřil jsem se především na vyhodnocení četností a průměru naměřených dat.

5.5 Výzkumné otázky

Prostřednictvím praktické části práce se pokusím odpovědět na následující výzkumné otázky:

V01: Jaké jsou hlavní motivy dospívajících k užívání sociálních sítí?

V02: Liší se motivy dospívajících k užívání sociálních sítí v závislosti na věku?

V03: Liší se motivy dospívajících k užívání sociálních sítí v závislosti na pohlaví?

6 VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

6.1 Analýza a interpretace výsledků šetření

Na základě zpracovaných dat jsem sestavil tabulky četností, které jsem pro větší přehlednost znázornil do grafů.

Položka č. 1: Kolik je ti let?

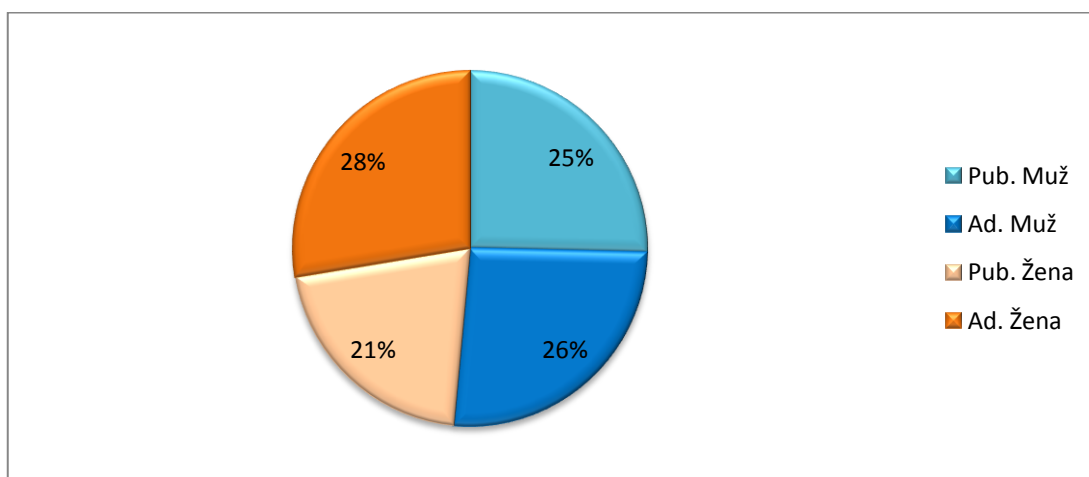
Položka č. 2: Jakého jsi pohlaví?

Tabulka 1: Pohlaví a věk respondentů

Pohlaví/ Věk	Pubescenti (11-15)	Adolescenti (16-20)	Celkem
Muž	34	35	69
Žena	28	37	65
Celkem	62	72	134

Dotazník vyplnilo celkem 69 mužů (34 pubescentů a 35 adolescentů) a 65 žen (28 pubescentů a 37 adolescentů). V pubescentním věku vyplnilo dotazníky 62 respondentů. Adolescentních respondentů bylo 72. Graf 1 znázorňuje tyto výsledky procentuálně.

Graf 1: Pohlaví a věk respondentů

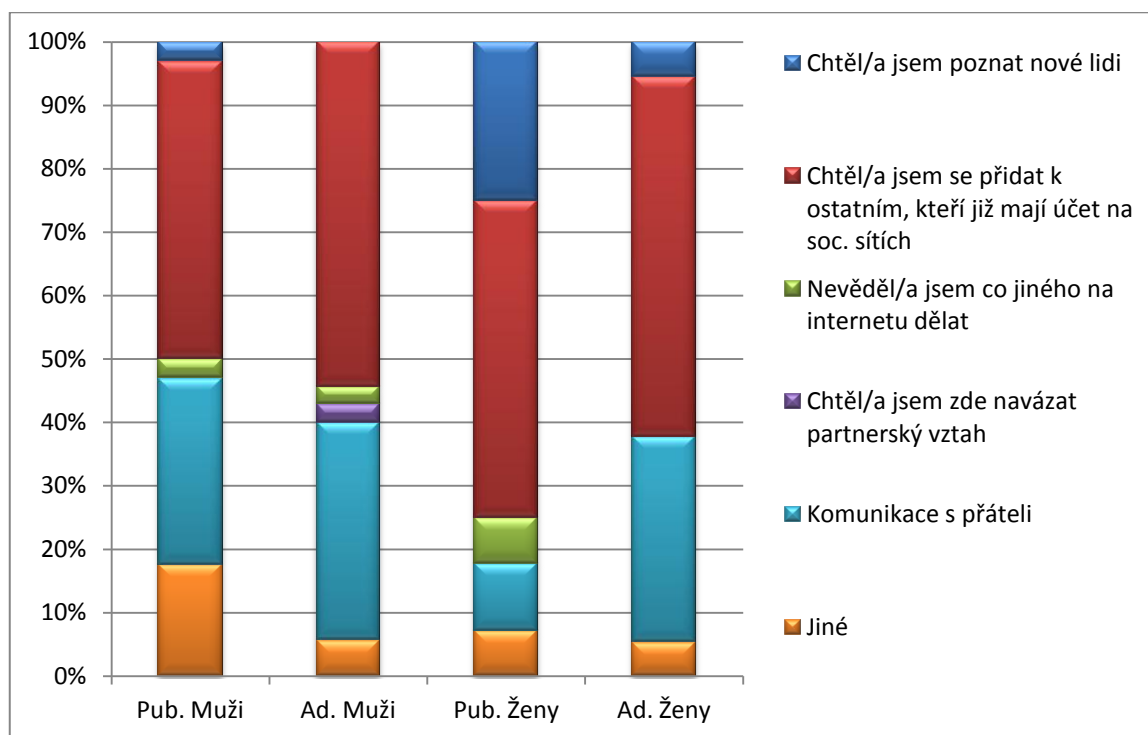

Položka č. 3: Užíváš pravidelně některou z internetových sociálních sítí?

Třetí položka v našem dotazníku byla filtrovací. Pouze jeden respondent ze 137 oslovených, nevyužíval pravidelně internetové sociální sítě.

Položka č. 4: Co tě vedlo k založení účtu na internetových sociálních sítích?

Graf 2: Četnost odpovědí na strukturovanou položku dotazníku

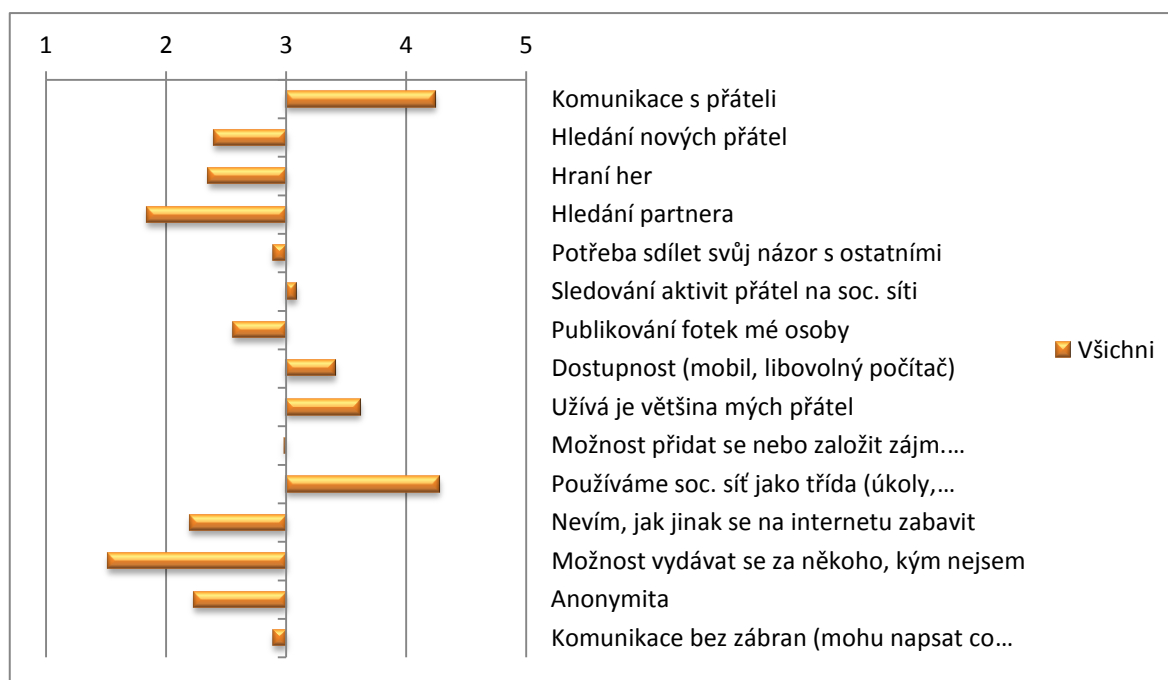
Z grafu 2 je zřejmé, že jako nejčastější důvod (52% odpovědí) k založení účtu na internetových sociálních sítích uváděli dospívající potřebu přidat se k ostatním, kteří již účet na sociálních sítích mají. V rámci polouzavřené položky, ve které měli respondenti možnost vypsát jiné důvody, převažovala odpověď „komunikace s přáteli“ (27 %).

Ve srovnání s ostatními respondenty volili pubescentní muži častěji možnost jiné odpovědi. Jako faktory ovlivňující jejich rozhodnutí k založení účtu uváděli například možnost hraní her, které sociální sítě nabízejí, zvědavost nebo donucení kamarády. Pubescentní dívky uváděly výrazně častěji než ostatní respondenti jako důvod založení sociálních sítí potřebu poznat nové lidi. Pouze jeden respondent (adolescentní muž) si chtěl založit účet na sociálních sítích za účelem navázat zde partnerský vztah.

Položka č. 5: V tabulce prosím zakroužkuj vždy jen jednu možnost podle toho, co tě vede k užívání internetových sociálních sítí. (1- úplný nesouhlas, 5- úplný souhlas)

Následující grafy (3 - 9), znázorňují průměrné zastoupení odpovědí respondentů na jednotlivé položky ve škálové otázce. Škála byla stanovena následovně: 1- úplný nesouhlas, 5- úplný souhlas.

Graf 3: Průměrné zastoupení odpovědí všech respondentů

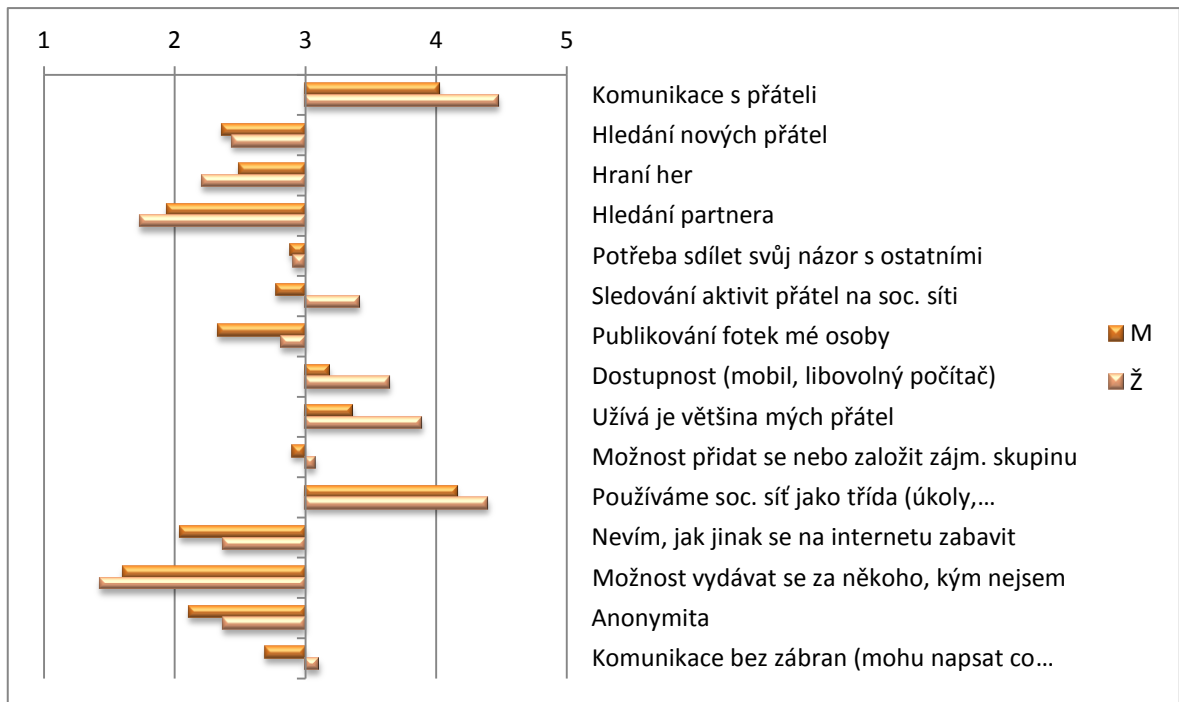

Z grafu 3 vyplývá, že nejčastějšími důvody k užívání sociálních sítí dospívajícími jsou komunikace s přáteli a využívání sociálních sítí jako prostředku komunikace a výměny školních materiálů se spolužáky. Dospívající převážně také souhlasili s tvrzením, že je k užívání sociálních sítí vede jejich dostupnost a fakt, že tyto sítě využívá většina jejich přátel.

Střední hodnotě se nejčastěji přibližovaly důvody jako možnost sledování aktivit přátel v rámci sociální sítě a možnost založit zájmovou skupinu nebo se do ní přidat. Dále byly velice blízko střední hodnotě také možnost komunikace bez zábran a potřeba sdílet svůj názor s ostatními.

Dospívající výrazně nesouhlasili s tvrzením, že k užívání internetových sociálních sítí je vede hledání nového partnera a možnost vydávat se za někoho, kým nejsou. Dále spíše nesouhlasili s následujícími položkami: „anonymita“, „nevím, jak jinak se na internetu zabavit“, „hraní her“, „hledání nových přátel“ a „publikování fotek mé osoby“.

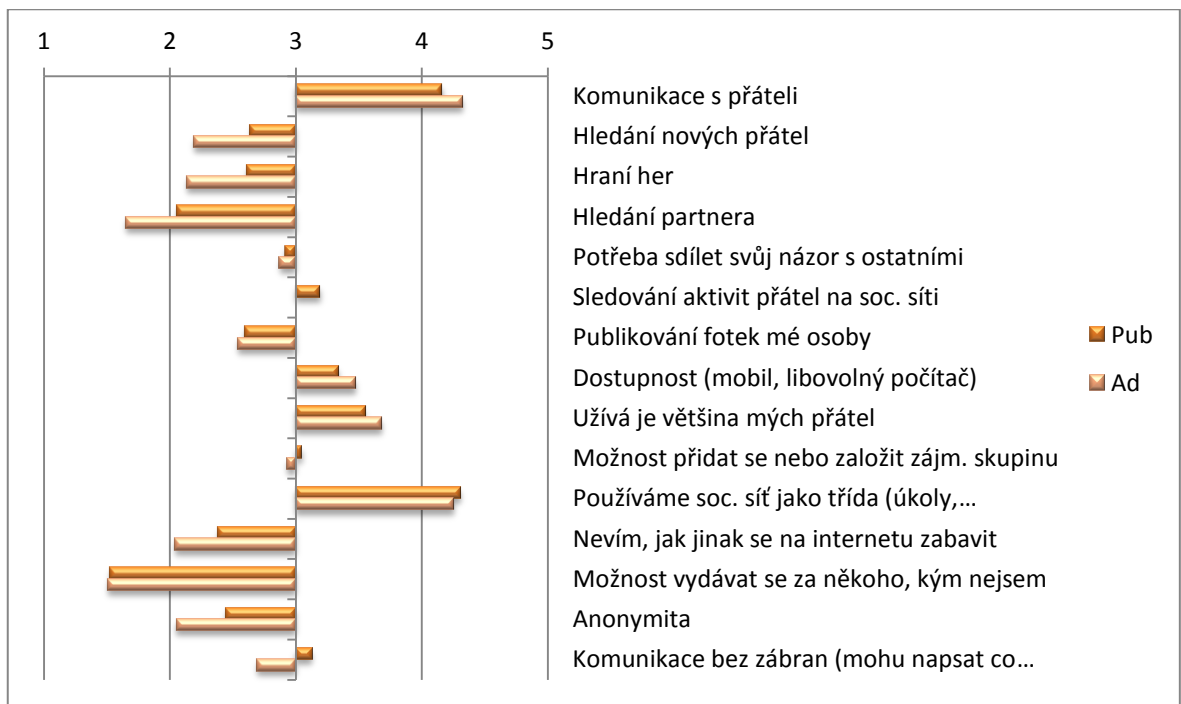
Graf 4: Rozdíly mezi odpověďmi respondentů mužského a ženského pohlaví

Největší rozdíl byl zaznamenán u položky „Sledování aktivit přátel na sociální síti“. Ženy zde výrazně častěji souhlasily s tvrzením, že právě tato činnost je vede k užívání sociálních sítí. Výrazně častěji než muže vede ženy k užívání sociálních sítí také možnost publikování fotografií, dostupnost sociálních sítí a fakt, že je užívá většina přátel.

Odpovědi mužů a žen se nejvíce shodují u položky „potřeba sdílet svůj názor s ostatními“. Minimální rozdíly v odpovědích byly zaznamenány u položek „hledání nových přátel“, „možnost přidat se nebo založit zájmovou skupinu“, „používáme sociální síť jako třída“ a „možnost vydávat se za někoho, kým nejsem“.

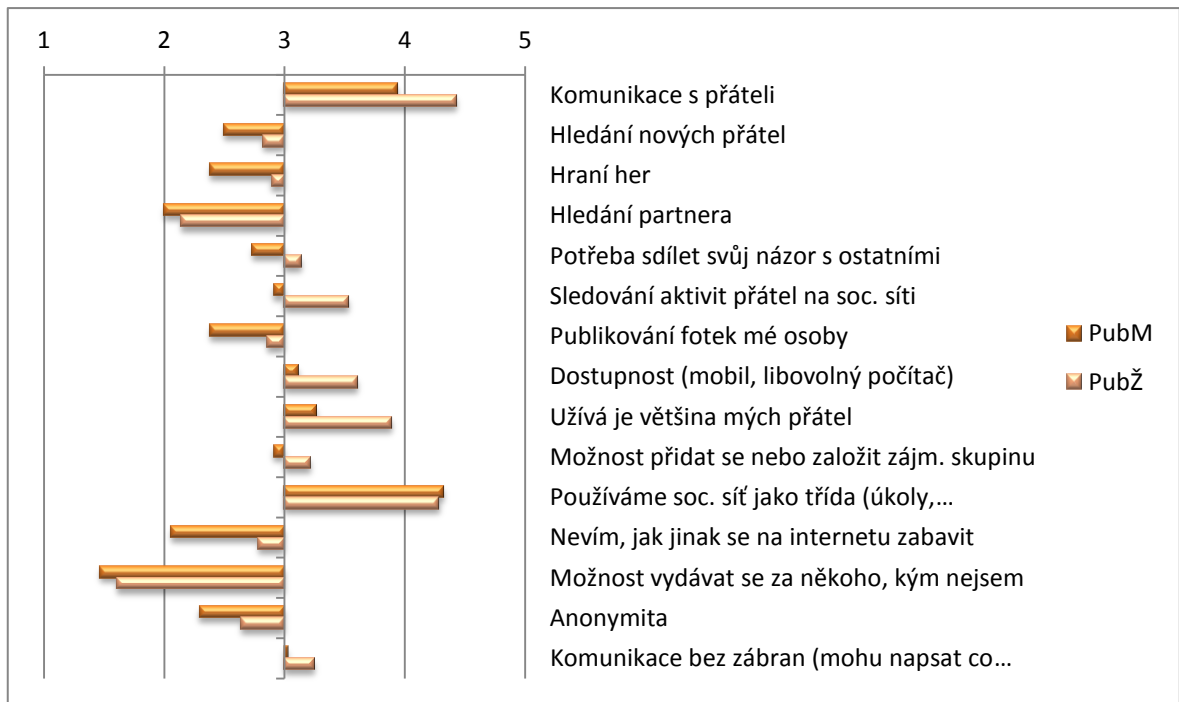
Graf 5: Rozdíly mezi odpověďmi respondentů pubescentního a adolescentního věku

Největší rozdíly mezi pubescenty a adolescenty jsou patrné u položek „hraní her“ a „hledání nových přátel“. V obou případech s těmito tvrzeními souhlasili více pubescenti než adolescenti. Souhlasili také ve větší míře s tvrzeními u položek „anonymita“, „komunikace bez zábrán“ a „hledání partnera“.

Takřka shodné odpovědi u obou věkových skupin byly zaznamenány u položek „potřeba sdílet svůj názor s ostatními“ a „možnost vydávat se za někoho, kým nejsem“. Minimální rozdíly v odpovědích byly zaznamenány u položek „publikování fotek mé osoby“, „dostupnost“, „užívá je většina mých přátel“, „možnost přidat se nebo založit zájmovou skupinu“ a „používáme sociální síť jako třída“.

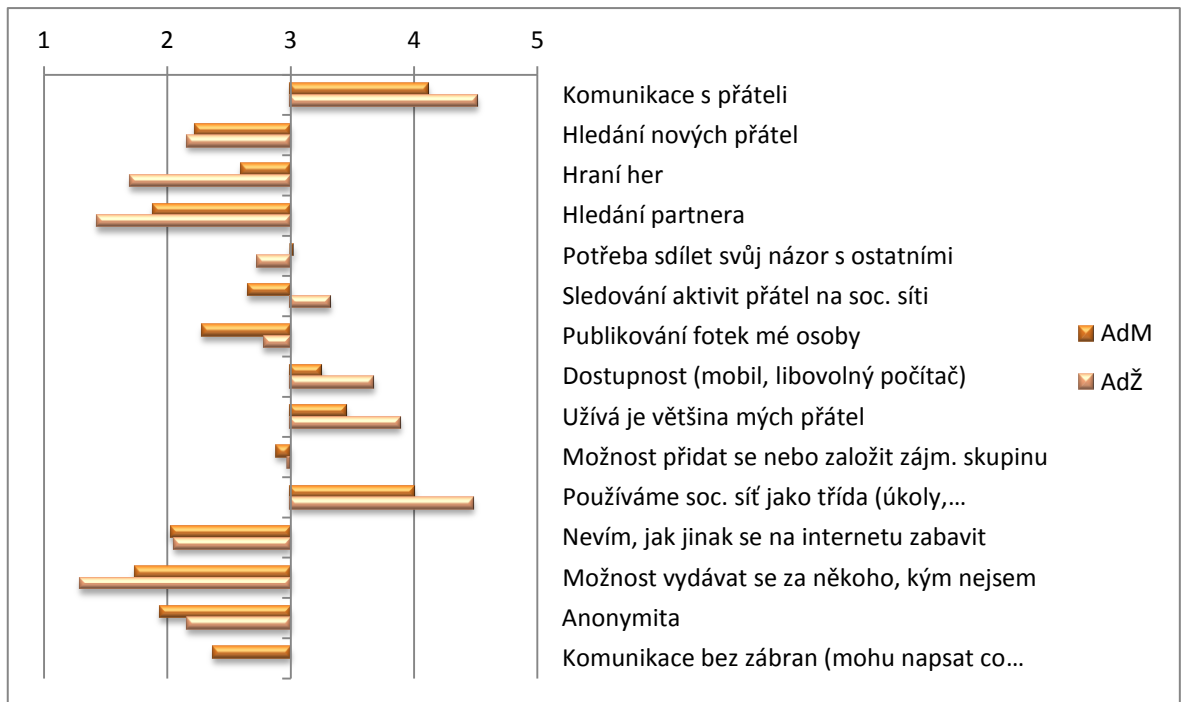
Graf 6: Rozdíly mezi odpověďmi mužů a žen pubescentního věku

Mezi pubescentními muži a ženami byl zaznamenán největší rozdíl u položky „nevím, jak jinak se na internetu zabavit“, kdy ženy pubescentního věku s touto položkou souhlasily častěji než muži. Výrazné rozdíly v odpovědích byly naměřeny také u položek „sledování aktivit přátel na sociálních sítích“, „užívá je většina mých přátel“, „komunikace s přáteli“, „hraní her“, „publikování fotek mé osoby“ a „dostupnost“. V těchto případech opět ve větší míře souhlasily s tvrzením ženy pubescentního věku. Ve všech případech souhlasily s jednotlivými tvrzeními pubescentní ženy častěji, než pubescentní muži.

Odpovědi obou zkoumaných skupin se nejvíce shodovaly u položky „používáme sociální síť jako třída“. Minimální rozdíly v odpovědích byly u položek „hledání partnera“ a „možnost vydávat se za někoho, kým nejsem“.

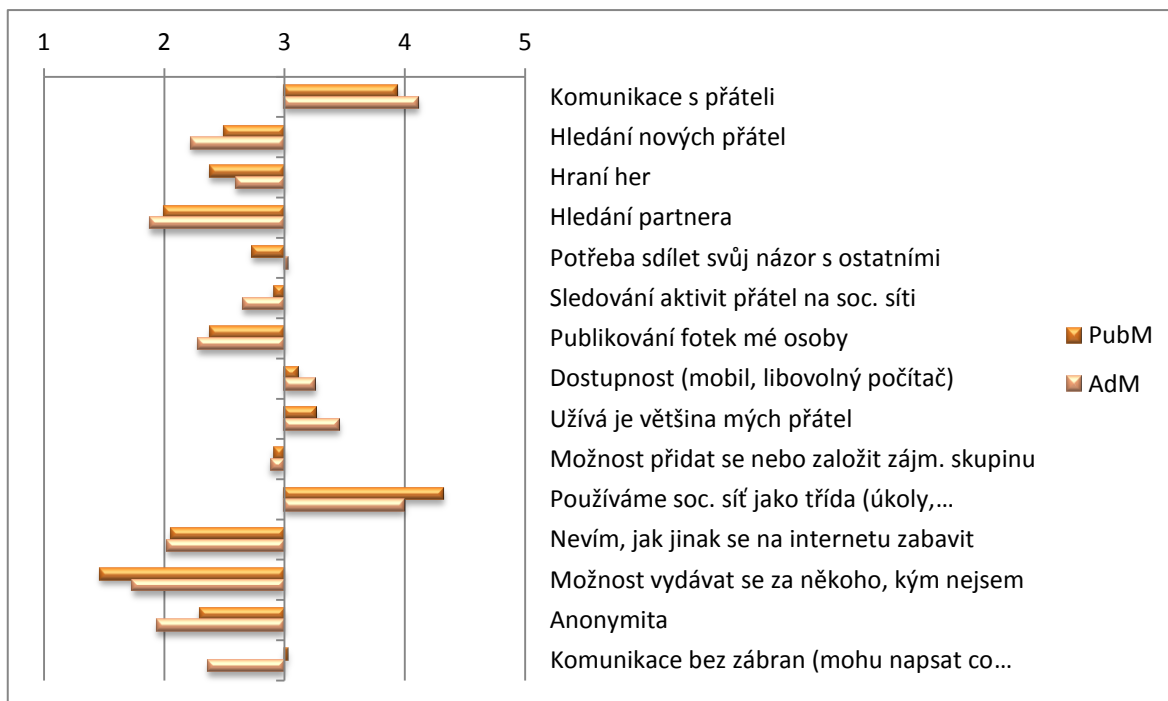
Graf 7: Rozdíly mezi odpověďmi mužů a žen adolescentního věku

Z tohoto grafu vyplývá, že nejvíce se lišily odpovědi u položky „hraní her“, s kterou výrazně více souhlasili adolescentní muži. Větší rozdíly byly zaznamenány také u položek „sledování aktivit přátel na sociální síti“, „publikování fotek mé osoby“, „používáme sociální síť jako třída“ a „komunikace bez zábran“, se kterými souhlasily výrazně častěji adolescentní ženy. Adolescentní muži oproti tomu výrazně více souhlasili s položkou „hledání partnera“.

U položky „nevím, jak jinak se na internetu zabavit“ byly odpovědi adolescentních mužů a adolescentních žen nejméně rozdílné. Minimální rozdíly byly také u položek „hledání nových přátel“ a „možnost přidat se nebo založit zájmovou skupinu“.

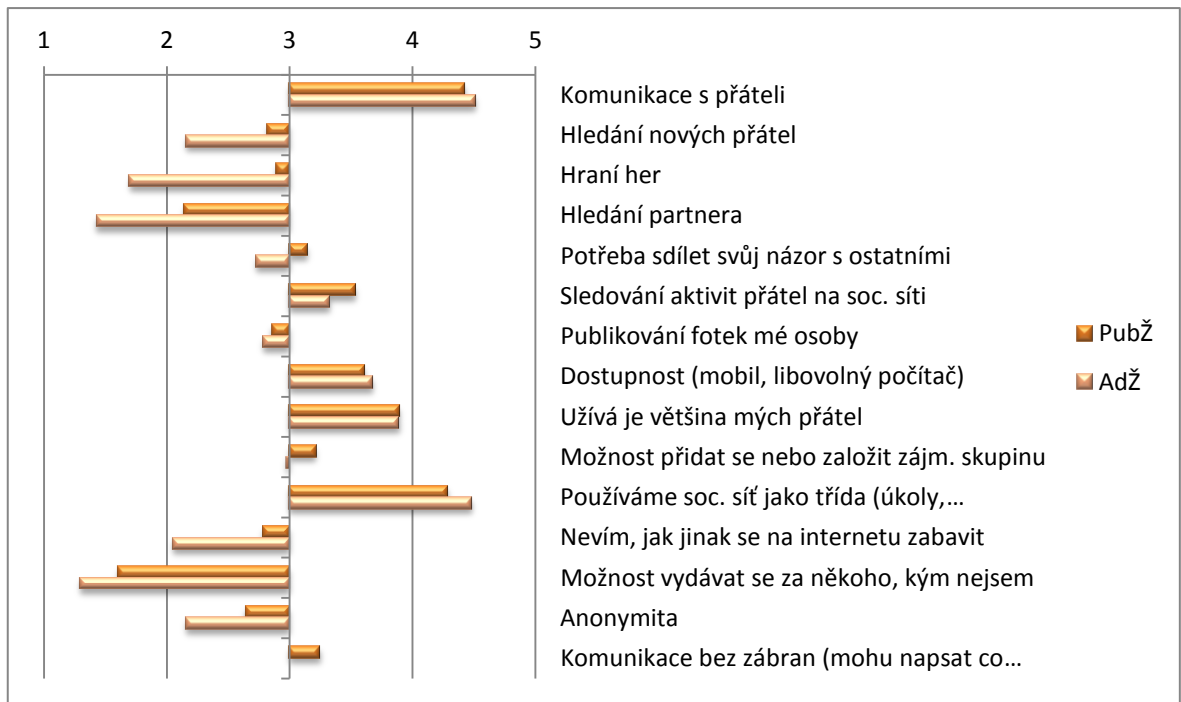
Graf 8: Rozdíly mezi odpověďmi pubescentních mužů a adolescentních mužů

Rozdíly v odpovědích byly v tomto případě výrazné pouze u položky „komunikace bez zábran“, s kterou ve větší míře souhlasili pubescentní muži.

Odpovědi se shodovaly u položek „možnost přidat se nebo založit zájmovou skupinu“ a „nevím, jak jinak se na internetu zabavit“. Velmi podobné odpovědi byly zaznamenány také u položek „hledání partnera“, „publikování fotek mé osoby“ a „dostupnost“.

Graf 9: Rozdíly mezi odpověďmi pubescentních žen a adolescentních žen

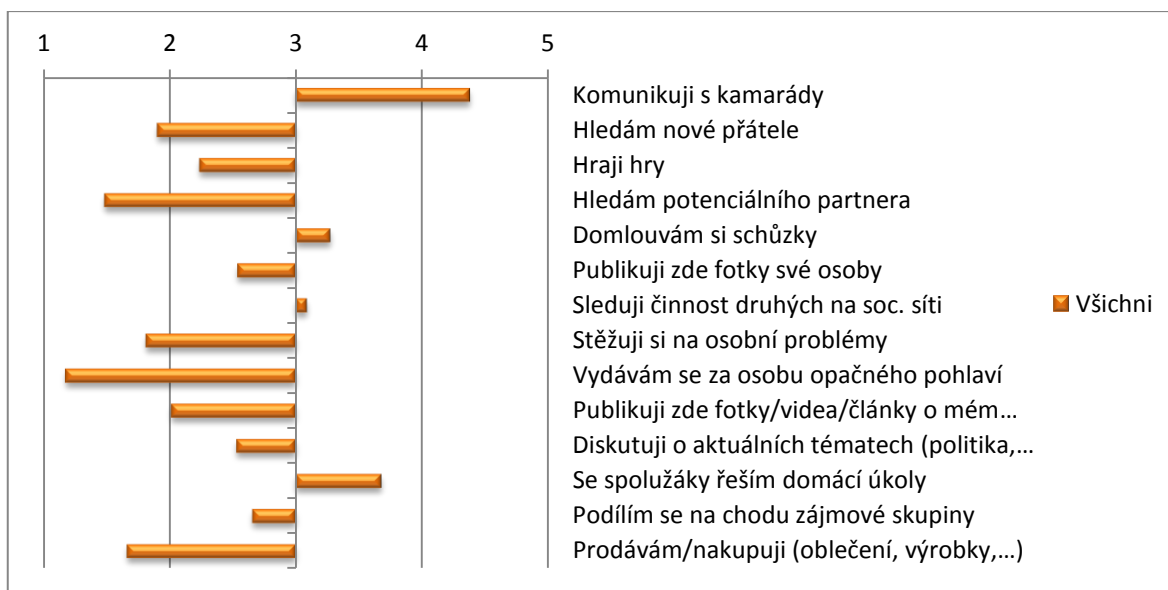
Rozdíly v odpovědích pubescentních a adolescentních žen, byly nejvýraznější. Pubescentní dívky souhlasily s položkou „hraní her“ mnohem častěji než adolescentní dívky. Výrazně častěji také souhlasily s položkami „hledání nových přátel“, „hledání partnera“, „nevím, jak jinak se na internetu zabavit“ a „anonymita“.

Odpovědi na položku „užívá je většina mých přátel“ se shodovaly. Minimální rozdíl byl také u odpovědí na položky „komunikace s přáteli“, „publikování fotek mé osoby“ a „dostupnost“.

Položka č. 6: V tabulce prosím zakroužkuj vždy jen jednu možnost podle toho, jak často danou činnost na internetové sociální síti provozuješ. (1 – nikdy, 5 – pokaždé)

Následující grafy (10 – 16), znázorňují průměrné zastoupení odpovědí respondentů na jednotlivé položky ve škálové otázce. Škála byla stanovena následovně: 1- nikdy, 5- pokaždé.

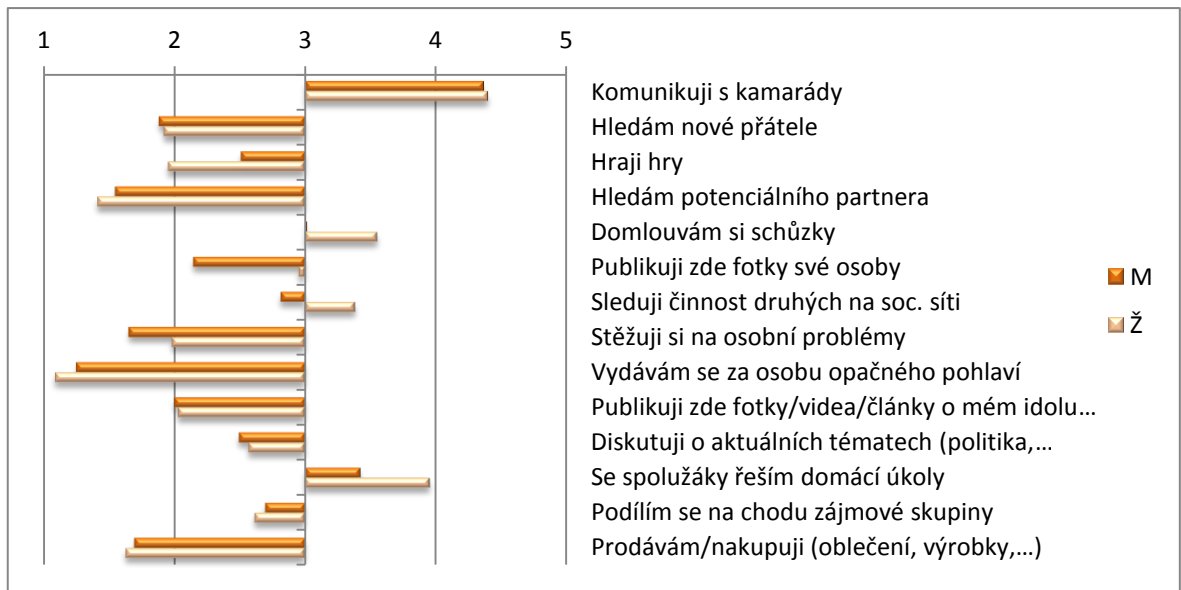
Graf 10: Průměrné zastoupení odpovědí všech respondentů

Nejčastější činností, kterou dospívající na internetových sociálních sítích provozují, je komunikace s kamarády. Často také se spolužáky řeší školní povinnosti. Nejblíže středové hodnotě škály se nacházely položky „domlouvám si schůzky“, „sleduji činnost druhých na sociální síti“ a „podílím se na chodu zájmové skupiny“.

Převážná většina respondentů se nikdy nevydává na sociálních sítích za osobu opačného pohlaví. Jako výrazně méně časté činnosti na sociálních sítích uváděli také položky „prodávám/nakupuji“, „hledám potenciálního partnera“, „hledám nové přátele“ a „stěžuji si na osobní problémy“.

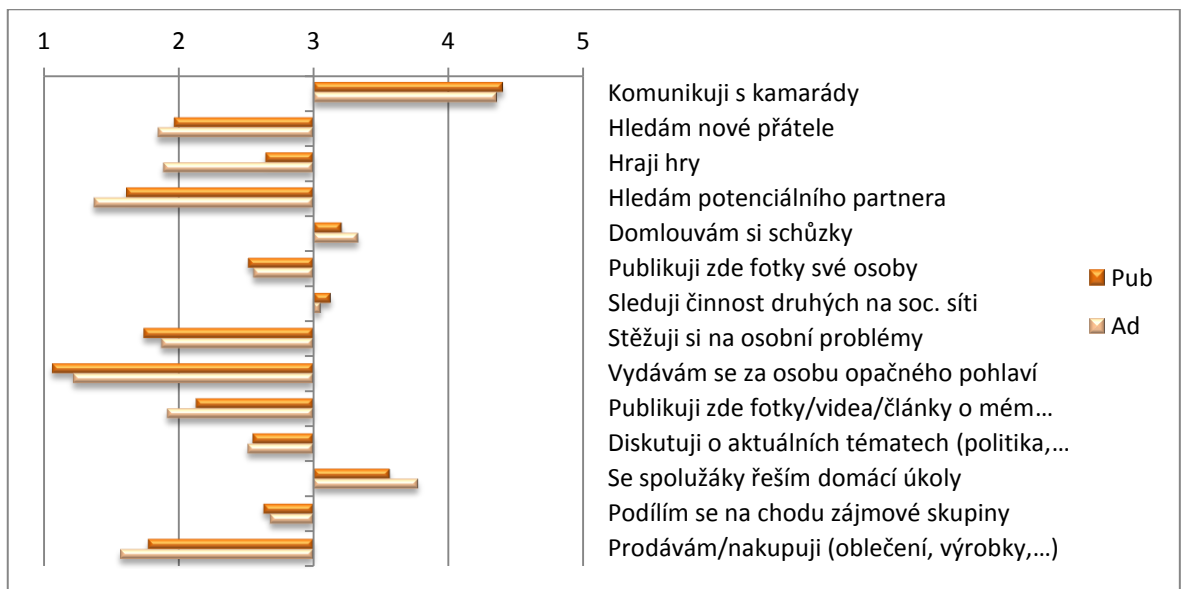
Graf 11: Rozdíly mezi odpověďmi respondentů mužského a ženského pohlaví

Nejvýraznější rozdíl byl zaznamenán u položky „publikuji zde své fotky“, kdy ženy označovaly, že dělají tuto činnost častěji než muži. Výrazně častěji než muži provozují ženy činnosti obsažené v položkách „domlouvám si schůzky“, „sleduji činnost druhých na sociální síti“, „se spolužáky řeším domácí úkoly“. Jediná činnost, kterou provozují častěji muži, je hraní her.

Shodné odpovědi byly zaznamenány u položek „komunikuji s kamarády“, „hledám nové přátele“ a „publikuji zde fotky své osoby“. Minimální rozdíly v odpovědích byly zaznamenány u položek „hledám potenciálního partnera“, „diskutuji o aktuálních tématech“, „podílím se na chodu zájmové skupiny“, „prodávám/nakupuji“

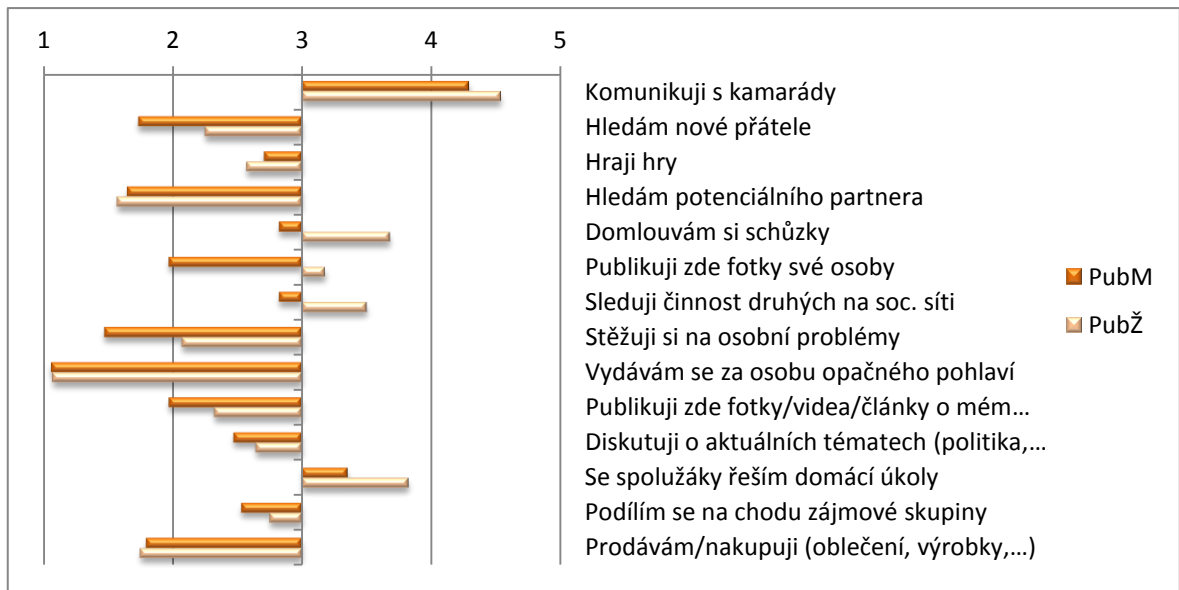
Graf 12: Rozdíly mezi odpověďmi respondentů pubescentního a adolescentního věku

Výrazný rozdíl v odpovědích pubescentních a adolescentních respondentů byl zaznamenán pouze u položky „hrají hry“. Respondenti pubescentního věku tuto činnost praktikují častěji než respondenti adolescentního věku.

Ve zbylých odpovědích byly rozdíly minimální. Takřka shodné odpovědi byly zaznamenány u položek „komunikuji s kamarády“, „publikuji zde fotky své osoby“, „diskutuji o aktuálních tématech“.

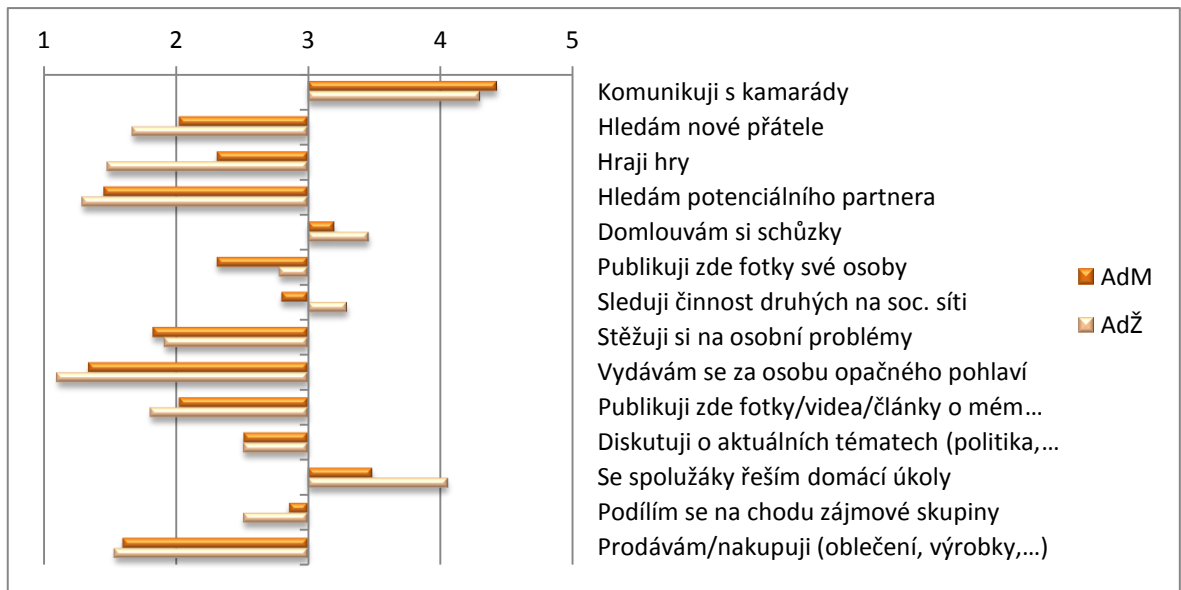
Graf 13: Rozdíly mezi odpověďmi mužů a žen pubescentního věku

V naprosté většině případů označovaly pubescentní ženy, že činnosti obsažené v jednotlivých položkách provozují častěji než pubescentní muži. Největší rozdíl mezi odpověďmi respondentů byl v tomto případě zaznamenán u položky „publikuji zde fotky své osoby“. Výrazné rozdíly byly zaznamenány také u položek „hledám nové přátele“, „domlouvám si schůzky“, „sleduji činnost druhých na sociální síti“, „stěžuji si na osobní problémy“, „se spolužáky řeším domácí úkoly“.

Odpovědi respondentů byly shodné u položek „vydávám se za osobu opačného pohlaví“, „prodávám/nakupuji“. Minimální rozdíl byl zaznamenán u položek „hraji hry“, „hledám potenciálního partnera“.

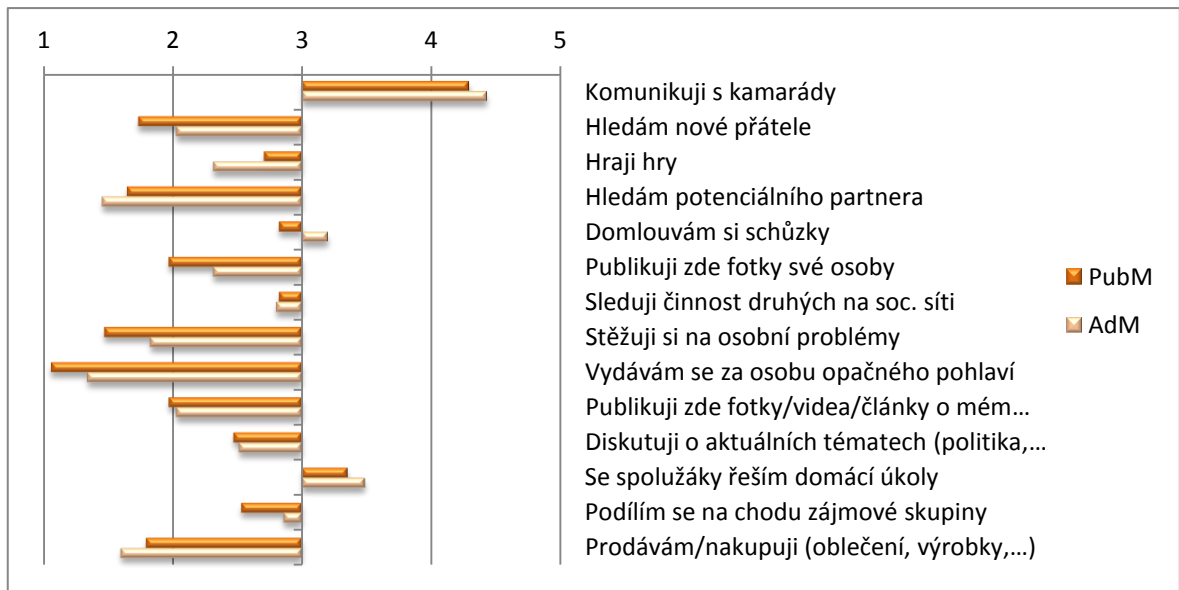
Graf 14: Rozdíly mezi odpověďmi mužů a žen adolescentního věku

V tomto případě se odpovědi respondentů nejvíce lišily u položky „hraji hry“. Adolescentní muži tuto činnost na sociálních sítích provozují výrazně častěji. Naopak adolescentní dívky výrazně častěji označily kladně činnosti obsažené v položkách „publikuji zde fotky své osoby“, „sleduji činnost druhých na sociální síti“ a „se spolužáky řeším domácí úkoly“.

Adolescentní muži a ženy se shodli v odpovědích u položky „diskutuji o aktuálních tématech“. Podobně se také vyjadřovali u položek „komunikuji s kamarády“, „stěžuji si na osobní problémy“ a „prodávám/nakupuji“.

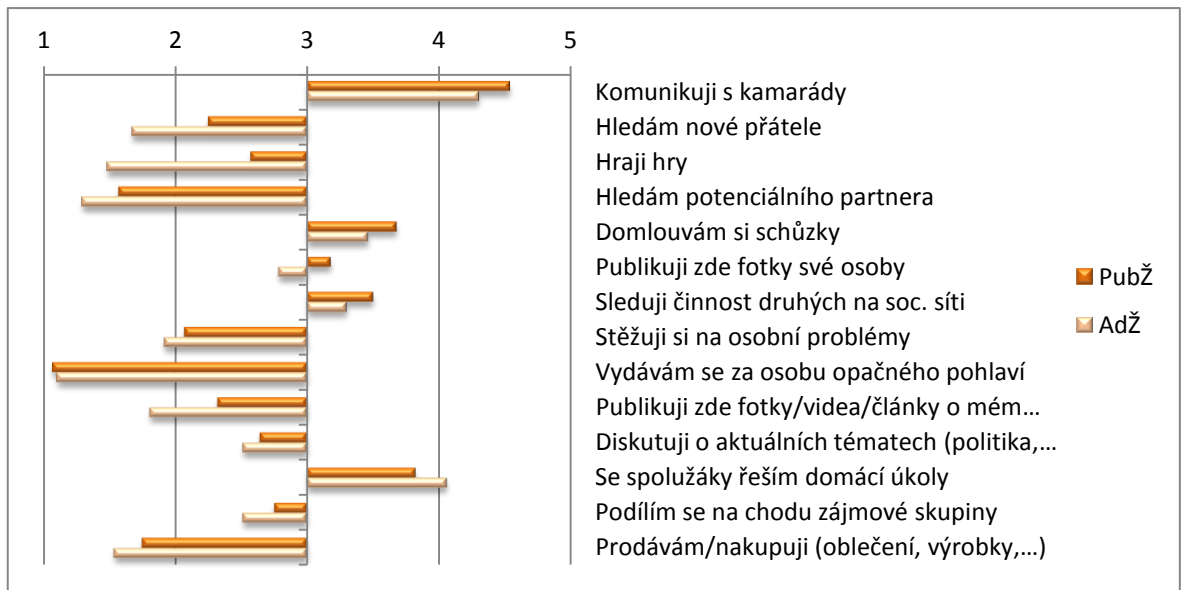
Graf 15: Rozdíly mezi odpověďmi pubescentních mužů a adolescentních mužů

Oproti jiným zkoumaným skupinám nebyly odpovědi respondentů v tomto případě tak rozdílné. Nejvíce se lišily odpovědi u položek „hraji hry“, „domlouvám si schůzky“ a „stěžuji si na osobní problémy“.

Takřka shodně odpovídaly obě zkoumané skupiny respondentů u položek „sleduji činnost druhých“ a „diskutuji o aktuálních tématech“. Výrazně se nelišily ani odpovědi u položek „komunikuji s kamarády“, „publikuji zde fotky/video/články o mém idolu“ a „se spolužáky řeším domácí úkoly“.

Graf 16: Rozdíly mezi odpověďmi pubescentních žen a adolescentních žen

Největší rozdíl mezi odpověďmi byl naměřen u položky „hraji hry“. Pubescentní ženy provozují tuto činnost výrazně častěji než ženy adolescentního věku. Výrazně odlišné odpovědi byly také u položek „hledám nové přátele“ a „publikuji zde fotky/video/články o mém idolu“.

Nejvíce se odpovědi obou zkoumaných skupin respondentů shodovaly u položek „vydávám se za osobu opačného pohlaví“ a „diskutuji o aktuálních tématech“.

7 OVĚŘENÍ HYPOTÉZ

Závislost mezi zkoumanými jevy v jednotlivých hypotézách jsem zjišťoval pomocí testu nezávislosti chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku. Z vyhotovené tabulky četností jsem vypočítal hodnotu chí-kvadrátu a stupeň volnosti. Poté jsem hodnotu chí-kvadrátu porovnal s kritickou hodnotou.

Pracoval jsem s následujícími hypotézami:

H1₀: V motivaci dospívajících dívek a chlapců k užívání internetových sítí neexistuje statisticky významný rozdíl.

H1_A: V motivaci dospívajících dívek a chlapců k užívání internetových sítí existuje statisticky významný rozdíl.

H2₀: V motivaci adolescentů a pubescentů k užívání internetových sítí neexistuje statisticky významný rozdíl.

H2_A: V motivaci adolescentů a pubescentů k užívání internetových sítí existuje statisticky významný rozdíl.

7.1 Ověření hypotézy H1

H1₀: V motivaci dospívajících dívek a chlapců k užívání internetových sítí neexistuje statisticky významný rozdíl.

H1_A: V motivaci dospívajících dívek a chlapců k užívání internetových sítí existuje statisticky významný rozdíl.

Tabulka 2: Čtyřpolní tabulka pro hypotézu H1

	komunikace s přáteli	používání soc. sítě v rámci školy	součet
Muži	56	59	115
Ženy	59	56	115
součet	115	115	230

Výpočet χ^2 pro čtyřpolní tabulku:

$$\chi^2 = n \cdot \frac{(ad-bc)^2}{(a+b) \cdot (a+c) \cdot (b+d) \cdot (c+d)}$$

$$\chi^2 = 0,156$$

Při stupni volnosti $f = 1$ a hladině významnosti 0,01 je kritická hodnota testového kritéria:

$$\chi^2_{0,01}(1) = 6,635$$

Testové kritérium je menší než kritická hodnota.

$$\chi^2 = 0,156 < \chi^2_{0,01}(1) = 6,635$$

Přijímám tedy nulovou hypotézu H_{10} :

H_{10} : V motivaci dospívajících dívek a chlapců k užívání internetových sítí neexistuje statisticky významný rozdíl.

7.2 Ověření hypotézy H2

H_{20} : V motivaci adolescentů a pubescentů k užívání internetových sítí neexistuje statisticky významný rozdíl.

H_{2A} : V motivaci adolescentů a pubescentů k užívání internetových sítí existuje statisticky významný rozdíl.

Tabulka 3: Čtyřpolní tabulka pro hypotézu H2

	komunikace s přáteli	používání soc. sítě v rámci školy	součet
Pubescenti	52	54	106
Adolescenti	63	55	118
součet	115	109	224

Výpočet χ^2 pro čtyřpolní tabulku:

$$\chi^2 = n \cdot \frac{(ad-bc)^2}{(a+b) \cdot (a+c) \cdot (b+d) \cdot (c+d)}$$

$$\chi^2 = 0,419$$

Při stupni volnosti $f = 1$ a hladině významnosti 0,01 je kritická hodnota testového kritéria:

$$\chi^2_{0,01}(1) = 6,635$$

Testové kritérium je menší než kritická hodnota.

$$\chi^2 = 0,419 < \chi^2_{0,01}(1) = 6,635$$

Přijímám tedy nulovou hypotézu H_{20} :

H_{20} : V motivaci adolescentů a pubescentů k užívání internetových sítí neexistuje statisticky významný rozdíl.

8 SHRUTÍ PRAKTICKÉ ČÁSTI

Cílem výzkumné části práce bylo ozřejmit motivy dospívajících k užívání internetových sociálních sítí, a dále pak zjistit, zda existují rozdíly v motivaci dospívajících k užívání internetových sociálních sítí v závislosti na věku a na pohlaví.

V01: Jaké jsou hlavní motivy dospívajících k užívání sociálních sítí?

K této výzkumné otázce se vztahují položky č. 4, 5, 6 z dotazníku.

Z našeho výzkumu vyplývá, že hlavním motivem dospívajících k užívání internetových sociálních sítí je především potřeba kontaktu s přáteli a spolužáky. Dospívající si zakládají účty na sociálních sítích a dále je využívají především k tomu, aby mohli snadno, rychle a zdarma komunikovat s kamarády.

Jako důvod k založení účtu na internetové sociální síti uváděli dospívající ve zkoumaném vzorku nejčastěji potřebu přidat se k ostatním, kteří již účet na této síti mají. Na základě tohoto výsledku můžeme usoudit, že dospívající původně chtějí sociální síť využít pouze jako prostředek k tomu, aby se stali členy určité vrstevnické skupiny. Jakmile se tak stane, mohou sociální síť využívat ke komunikaci a k navazování přátelských vztahů.

Výsledky našeho výzkumu vypovídají o tom, že dospívající využívají internetové sociální síť k účelům, ke kterým byly založeny. Tedy ke spojení studentů, k usnadnění jejich vzájemné komunikace a k výměně studijních materiálů.

V02: Liší se motivy dospívajících k užívání sociálních sítí v závislosti na věku?

K této výzkumné otázce se vztahují položky č. 4, 5, 6 z dotazníku.

Jak vyplývá z výše uvedeného, na hlavních motivech se shodli všichni dospívající respondenti. U některých položek však jejich odpovědi nebyly shodné.

Častěji než respondenti adolescentního věku uváděli pubescentní respondenti jako důvod k užívání internetových sociálních sítí hraní her. Tento fakt je ovlivněn především rozdílem mezi odpověďmi pubescentních a adolescentních dívek. Potvrzují to také výsledky u položky zabývající se důvody k založení účtu na internetových sociálních sítích, kdy pubescentní respondenti uváděli častěji, že neví jak jinak se na internetu zabavit. Hlavním

motivem pro ně tedy nebyla komunikace s přáteli, jako spíše zabavení se, k čemuž hry bezpochyby slouží.

Výpočty však nebyly zjištěny žádné statisticky významné rozdíly v motivech dospívajících k užívání internetových sociálních sítí v závislosti na věku.

V03: Liší se motivy dospívajících k užívání sociálních sítí v závislosti na pohlaví?

K této výzkumné otázce se vztahují položky č. 4, 5, 6 z dotazníku.

Ani v tomto případě nebyly výpočty zjištěny žádné statisticky významné rozdíly v motivech dospívajících k užívání internetových sociálních sítí v závislosti na pohlaví. Přesto jsem na určité odlišnosti v odpovědích narazil.

Ženy ze zkoumaného vzorku si zakládají účet na sociálních sítích za účelem poznat nové lidi častěji než muži. Můžeme tedy usoudit, že mají větší potřebu navazovat nové vztahy. Výrazně častěji také uvádějí jako důvod k užívání sociálních sítí možnost publikovat zde fotky své osoby. To může vypovídat o značném zaměření dospívajících dívek na své tělo a svůj zevnějšek.

ZÁVĚR

Ve své bakalářské práci jsem se zabýval problematikou motivace dospívajících k užívání internetových sociálních sítí. Jelikož jsem sám jejich pravidelným uživatelem, zajímalo mne, proč jsou v dnešní době tak oblíbené a k čemu je obecně lidé nejčastěji užívají.

Cílem mé práce tedy bylo zjistit motivy dospívajících k užívání internetových sociálních sítí, a dále pak zjistit, zda existují rozdíly v motivaci dospívajících k užívání internetových sociálních sítí v závislosti na věku a na pohlaví.

V teoretické části práce jsem se pokusil poskytnout čtenářům ucelený přehled o motivaci lidského chování, o internetovém prostředí a internetových sociálních sítích. Výzkumným vzorkem mé praktické části byli dospívající respondenti. Neopomenul jsem tedy popsat také vývojovou etapu dospívání.

Prostřednictvím praktické části jsem zjistil hlavní motivy dospívajících k užívání internetových sociálních sítí. Je to především potřeba stát se členem určité vrstevnické skupiny a následně s jejími členy komunikovat. Dospívající také často využívají sociální sítě k výměně školních materiálů a kontaktu se spolužáky. Statisticky významné rozdíly v motivaci dospívajících respondentů v závislosti na věku a na pohlaví nebyly zjištěny.

Výzkumný vzorek byl vzhledem k obrovskému množství uživatelů internetových sociálních sítí minimální. Přesto se domnívám, že práce poskytuje vcelku objektivní pohled na zkoumanou problematiku vzhledem k tomu, že dospívající lidé patří k nejčastějším uživatelům těchto sítí.

Provedená zjištění potvrdila, že internetové sociální sítě skutečně plní především účel, ke kterému byly původně založeny – tedy možnost vzájemné komunikace a předávání informací v rámci určité skupiny lidí s podobnými zájmy a založením.

Vzhledem k masovému využívání internetových sociálních sítí dospívajícími lidmi se však nabízí předpoklad, že absence v těchto aktivitách, ať již z důvodů sociálních, nedostatečné technologické gramotnosti nebo pro jiný handicap, může znamenat pro některé mladé lidi sociální vyloučení. Proto je podle mého názoru nesmírně důležité umožnit přístup k internetu a k příslušnému vzdělání pokud možno všem dospívajícím.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- 1 ČAČKA, Otto. *Nástin psychologie II: pro doplňující pedagogické studium*. Brno: Paido, 2001. 103 s. ISBN 80-7315-016-6.
- 2 ČÁP, Jan a Jiří MAREŠ. *Psychologie pro učitele*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. 655 s. ISBN 978-80-7367-273-7.
- 3 BEDNÁŘ, Vojtěch. *Jak dnes fungují sociální sítě*. [online]. Srpen 2009 [cit. 2012-04-15]. Dostupné z: <http://www.lupa.cz/clanky/jak-dnes-funguji-socialni-site/>
- 4 DIVÍNOVÁ, Radana. *Cybersex*. Praha: Triton, 2005. 167 s. ISBN 80-7254-636-8.
- 5 DOČEKAL, Daniel. *Česko v sociálních sítích*. [online]. Listopad 2009 [cit. 2012-4-16]. Dostupné z: <http://www.lupa.cz/clanky/cesko-v-socialnich-sitich/>
- 6 HANLD, Jan. *Sociální sítě, to není jenom Facebook*. [online]. Březen 2009 [cit. 2012-4-16]. Dostupné z: <http://www.lupa.cz/clanky/socialni-site-to-neni-jenom-facebook/>
- 7 CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: Základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada, 2007. 265 s. ISBN 978-80-247-1369-4.
- 8 GEIST, Bohumil. *Sociologický slovník*. Praha: Victoria Publishing, 1992. 642 s. ISBN 80-85605-28-7.
- 9 LANGMEIER, Josef, Miloš LANGMEIER a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie s úvodem do vývojové neurofyziologie*. Praha: H&H, 1998. 132 s. ISBN 80-86180-03-4.
- 10 MACEK, Petr. *Adolescence*. Vyd. 2., upr. Praha: Portál, 2003. 141 s. ISBN 80-7178-747-7.
- 11 MACEK, Petr a Lenka LACINOVÁ. *Vztahy v dospívání*. Brno: Barrister & Principal, 2006. 196 s. ISBN 80-7364-034-1.
- 12 NAKONEČNÝ, Milan. *Motivace lidského chování*. Praha: Academia, 1996. 270 s. ISBN 80-200-0592-7.
- 13 PAVLÍČEK, Antonín. *Nová média a sociální sítě*. Praha: Oeconomica, 2010. 181 s. ISBN 978-80-245-1742-1.
- 14 PLATKO, Ondřej. *Sociální sítě 1. díl*. [online]. Červen 2009a [cit. 2012-04-15]. Dostupné z: <http://owebu.blogger.cz/Internet/Socialni-site-1-dil>

- 15 PLATKO, Ondřej. *Sociální sítě 3. díl, Facebook*. [online]. Červenec 2009b [cit. 2012-04-15]. Dostupné z: <http://owebu.blogger.cz/Internet/Socialni-site-3-dil-Facebook>
- 16 PLATKO, Ondřej. *Sociální sítě 5. díl, Facebook – aplikace, klady a zápory*. [online]. Červenec 2009c [cit. 2012-04-15]. Dostupné z: <http://owebu.blogger.cz/Internet/Socialni-site-3-dil-Facebook>
- 17 ŘEZÁČ, Jaroslav. *Sociální psychologie*. Brno: Paido, 1998. 286 s. ISBN 80-85931-48-6.
- 18 ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem: [vývojová psychologie]: přepracované vydání*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2006. 390 s. ISBN 80-7367-124-7.
- 19 ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie osobnosti: obor v pohybu*. 6., rev. a dopl. vyd., Praha: Grada Publishing, 2010. 208 s. ISBN 978-80-247-3133-9.
- 20 ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie: příručka pro studenty*. Praha: Portál, 2005. 286 s. ISBN 80-7178-923-2.
- 21 SULER, John. *Identity Management in Cyberspace*. In *The Psychology of Cyberspace* [online]. May 1996, revised April 2000 [cit. 2012-04-10]. Dostupné z: <http://www-usr.rider.edu/~suler/psycyber/identitymanage.html>
- 22 SULER, John. *The basic psychological features of cyberspace*. In *The Psychology of Cyberspace*, [online]. May 1996, revised June 2005 [cit. 2012-04-10]. Dostupné z: <http://www-usr.rider.edu/~suler/psycyber/basicfeat.html>
- 23 SULER, John. *The Online Disinhibition Effect*. In *The Psychology of Cyberspace*, [online]. June 2001, revised August 2004 [cit. 2012-04-10]. Dostupné z: <http://www-usr.rider.edu/~suler/psycyber/disinhibit.html>
- 24 ŠMAHEL, David. *Psychologie a internet: děti dospělými, dospělí dětmi*. Praha: Triton, 2003. 158 s. ISBN 80-7254-360-1.
- 25 VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie*. Praha: Portál, 2000. 522 s. ISBN 80-7178-308-0.
- 26 VYBÍRAL, Zbyněk. Výzkum disinhibice u mladých uživatelů chatu. In *Děti, mládež a rodiny v období transformace*. Brno: Nakladatelství Barrister & Principal, 2002. ISBN 80-86598-36-5, s. 275-288. 2002

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Pohlaví a věk respondentů.....	35
Graf 2: Četnost odpovědí na strukturovanou položku dotazníku	36
Graf 3: Průměrné zastoupení odpovědí všech respondentů.....	37
Graf 4: Rozdíly mezi odpověďmi respondentů mužského a ženského pohlaví.....	38
Graf 5: Rozdíly mezi odpověďmi respondentů pubescentního a adolescentního věku.....	39
Graf 6: Rozdíly mezi odpověďmi mužů a žen pubescentního věku	40
Graf 7: Rozdíly mezi odpověďmi mužů a žen adolescentního věku	41
Graf 8: Rozdíly mezi odpověďmi pubescentních mužů a adolescentních mužů.....	42
Graf 9: Rozdíly mezi odpověďmi pubescentních žen a adolescentních žen	43
Graf 10: Průměrné zastoupení odpovědí všech respondentů.....	44
Graf 11: Rozdíly mezi odpověďmi respondentů mužského a ženského pohlaví.....	45
Graf 12: Rozdíly mezi odpověďmi respondentů pubescentního a adolescentního věku.....	46
Graf 13: Rozdíly mezi odpověďmi mužů a žen pubescentního věku	47
Graf 14: Rozdíly mezi odpověďmi mužů a žen adolescentního věku	48
Graf 15: Rozdíly mezi odpověďmi pubescentních mužů a adolescentních mužů.....	49
Graf 16: Rozdíly mezi odpověďmi pubescentních žen a adolescentních žen	50

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Pohlaví a věk respondentů	35
Tabulka 2: Čtyřpolní tabulka pro hypotézu H1	51
Tabulka 3: Čtyřpolní tabulka pro hypotézu H2	52

SEZNAM PŘÍLOH

P I Dotazník

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Ahoj, jmenuji se Vojtěch Žert a tímto bych tě chtěl poprosit o vyplnění následujícího dotazníku, který slouží pro výzkum v mé bakalářské práci na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně v oboru sociální pedagogika na téma **Motivace dospívajících k užívání internetových sociálních sítí**. Cílem dotazníku je zjistit, jaké jsou hlavní motivy, které nás vedou k užívání sociálních sítí. Dotazník je anonymní. U otázek prosím vždy zakroužkuj jen jednu možnost. Předem děkuji za vyplnění.

1. Kolik je ti let?
 - 11 – 15
 - 16 – 20
2. Pohlaví:
 - Muž
 - Žena
3. Užíváš pravidelně některou z internetových sociálních sítí? (facebook, twitter, ICQ, QIP, skype, libimseti, xchat, spolužáci,...)
 - Ano
 - Ne
4. Co tě vedlo k založení účtu na internetových sociálních sítích?
 - Chtěl/a jsem poznat nové lidi
 - Chtěl/a jsem se přidat k ostatním, kteří již mají účet na sociálních sítích
 - Nevěděl/a jsem co jiného na internetu dělat
 - Chtěl/a jsem zde navázat partnerský vztah
 - Jiná odpověď _____
5. V následující tabulce prosím zakroužkuj vždy jen jednu možnost podle toho, co tě vede k užívání internetových sociálních sítí. (1 - úplný nesouhlas; 5 - úplný souhlas)

	Úplný nesouhlas	Nesouhlas	Nevím	Souhlas	Úplný souhlas
Komunikace s přáteli	1	2	3	4	5
Hledání nových přátel	1	2	3	4	5

Hraní her	1	2	3	4	5
Hledání partnera	1	2	3	4	5
Potřeba sdílet svůj názor s ostatními	1	2	3	4	5
Sledování aktivit přátel na soc. síti	1	2	3	4	5
Publikování fotek mé osoby	1	2	3	4	5
Dostupnost (mobil, libovolný počítač)	1	2	3	4	5
Užívá je většina mých přátel	1	2	3	4	5
Možnost přidat se nebo založit zájmovou skupinu	1	2	3	4	5
Používáme soc. síť jako třída (úkoly, materiály, info)	1	2	3	4	5
Nevím, jak jinak se na internetu zabavit	1	2	3	4	5
Možnost vydávat se za někoho, kým nejsem	1	2	3	4	5
Anonymita	1	2	3	4	5
Komunikace bez zábrán (mohu napsat co chci, kdykoliv se odpojit)	1	2	3	4	5

6. V následující tabulce prosím zakroužkuj vždy jen jednu možnost podle toho, jak často danou činnost na internetové sociální síti provozuješ. (1 - nikdy; 5 - pokaždé)

	Nikdy				Pokaždé
Komunikuji s kamarády	1	2	3	4	5
Hledám nové přátele	1	2	3	4	5
Hraji hry	1	2	3	4	5
Hledám potenciálního partnera	1	2	3	4	5
Domlouvám si schůzky	1	2	3	4	5
Publikuji zde fotky své osoby	1	2	3	4	5

Sleduji činnost druhých na soc. síti	1	2	3	4	5
Stěžuji si na osobní problémy	1	2	3	4	5
Vydávám se za osobu opačného pohlaví	1	2	3	4	5
Publikuji zde fotky/videoa/články o mém idolu (herci, zpěvákovi, atd..)	1	2	3	4	5
Diskutuji o aktuálních tématech (politika, showbiznis)	1	2	3	4	5
Se spolužáky řeším domácí úkoly	1	2	3	4	5
Podílím se na chodu zájmové skupiny	1	2	3	4	5
Prodávám/nakupuji (oblečení, výrobky,...)	1	2	3	4	5